معارفئ وزارت

بلوچی

۹ صنف

چاپئ سال: هـ.ش. ۱۳۹۹

ملیین سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

معارفئ وزارت

بلوچی

۹ صنف

چاپئ سال: هـ . ش ۱۳۹۹

الف

کتابئ درستی کنگ

مضمون: بلوچیی زوان

نویسوکان: تعلیمیین نصابئ بلوچیئ بهرئ نویسوکین ڈل.

ایدت کنوک: بلوچیئ زوانئ در سیین کتابانی نویسوکین ڈل.

صنف: نہم

متنئ زوان: بلوچی

دیمری دیوک: تعلیمیین نصابئ دیمری و درسیین کتابانی لیکگی مزنین ریاست.

شینگ کنوک: معارفئ وزارتی عامه ین آگاهی و ارتباطئ ریاست.

چاپئ سال: هجری شمسیی ۱۳۹۹

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

معارفی وزیرئ پیگام

اقرا با سم ربک

پاکین خالقئ با زین حمد و ستا که اماره هستی دات و ونتن و نمشته کرتنئ مزنین نعمتی واوند کرت و بازین درود په خاتم رسول حضرت محمد مصطفی ﷺ که خداوند ﷻ ی اولی پیگام په آیی (ونتن) انت.

چوکه په درستان روش ودرا انت. هجری شمسیی ۱۳۹۷ سال به معارفی سالئ ناما نام گپتگ بوت. پمیشا به امئ و طنا به تعلیم ورود ینگئ نظامئ جتاجتاین بهران بازین بنیادیین بدل بوگی کیت: معلم، وانندگ، کتاب، مکتب، اداره و ماس و پسانی شورا افغانستانئ معارفئ شش بنیادیین بهرزانتگه بنت که به وطنئ تعلیم ورودینگئ ود ودیمرییا مزنین تاثیری دارنت. به انچین قسمت جوڑ کنوکین و هدی، افغانستانئ معارفئ رهدربریی مزنین خانواده تعهد کرته که به وطنئ تعلیم ورودینگئ انونیین نظامئ ود و دیمرییا بنیادیین بدل بوگی بیاریت.

شه همی روگها تعلیمیین نصابئ اصلاح ودیمرییئ شه معارفئ وزارتئ سرئ کاران انت. به ای بهرا تعلیمیین نصابئ اصلاح و دیمرییئ، کتابانی مزند و محتوای گهبودی و به مکتبان و مدرسه ان، سرکاری و خصوصیین بنیادان درسیین کتابانی رسینتن و بهرکرتن به معارفئ وزارتئ پروگرامانی اولسرا جاه داریت. اما باوردارن، اگه کتاب جوانین کیفیتی داشتگ مه بنت، وطنئ تعلیمیین سک و پرواکین مخسدانا به دستا آورتگه نه کنن.

په یات بوتگین مخسدانی به دستا آورتن و یک کارین هیل زورگیین نظامی رسگا شه مچین وطنی دلسو چین معلم و مدرس و زانگ و کمالی واوندین مدیران که آیوکین نسلئ رودینوک انت، په عزتداریه لوتین که په ای درسیین کتابئ هیل داتن و آیی مزند و محتوای رسینتنا به امئ عزیزین فرزندان شه هررازئ کوشستی پدا مه کنزنت و به کاری و سرپدین نسلی تعلیم ورودینگا گون دینی وملیین ارزشتان گون ایراد گروکین فکری کوشست بکننت. هر روچ سر تعهد و ذمه واریی منگئ نوک کرتنا گون ای نیتاسبخ داتنا بناکننت که به زوتین آیوکی عزیزین و انندگ، تاثیر دارین رودینتگ بوتگین شهروند و آبات و دیما شتگین افغانستانی جوڑکنوک بنت.

همی رازشه عزیز ودوستین واننداگان که وطنی باندی روچئ پرارزشین پیه و سرمایه انت لوتین که رساکا مه شموشنت و په باز ادب و احترام گون علمیین پٹ و پولی شه عزیزین معلمانی سبخا په جوانی کٹ بزورنت ووتی عزتمندین معلمئ زانگ و علمئ اوشگ چین بنت.

گڈسرا شه وطنئ هیل دیوکین کارزانتان، تعلیم ورودینگی داندگان و تعلیمیین نصابئ فنیین بهرئ همکاران که په ای درسیین کتابئ بریبرکرتنا شپ و روچ کوشست کرتگش قدر کرته وشه مزنین خالقئ دربارا په آوان به ای پاک وانسان جوڑ کنوکین راها سوب وکامیابیه لوتین.

به یک معیاری و دیماشتگین معارفی نظامی دسترسی و آبات و دیماشتگین افغانستانی رسگئ اومیتا که سرپد، آزات و آسوده حالین شهروندانی واوند بیت.

دکتور محمد میرویس بلخی

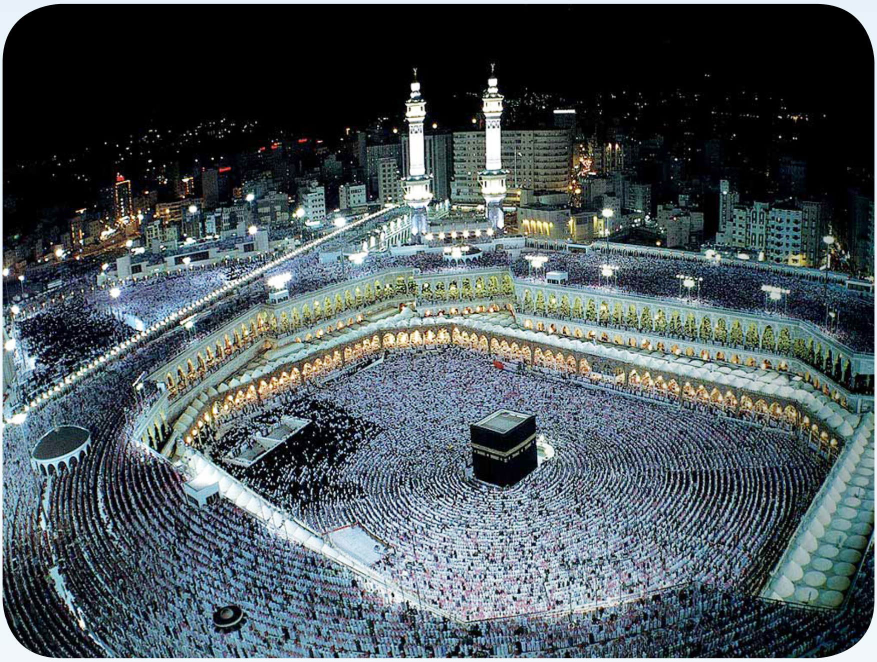
معارفئ وزیر

لړ

اشمار	سرگال	دیم

بسم الله الرحمن الرحیم

خداوند جل جلاله

مخسد:

- وانندگ سبخا بوانںت وبلکنت.
- به خداوند جل جلاله واک و مزنیا گیشتر پو بنت.

جست:

۱- اماشه کئ مدت و کمک لوٹں ؟

۲ – بید بنیادما دگه کئ خداوند جل جلاله ثنا و صفتا کنت ؟

۳ – خداوند جل جلاله وتی هما بندگانا که آیی فرضانا تسره کننت چونین کدری دنت ؟

خداوندﷻ آ لاشریکین واک انت که مچین جهانئ هستی و مخلوکانا ودی کرت و په وتی بندگانی راه نشان دیوکیا، وتی حبیب حضرت محمد صلی الله علیــه وسلما آخرالزمانئ پیغمبرکرت. درگتیکه خداوندﷻ آدم (ع) بری دنیا ودی کرت و اشرف مخلوقات نامئ اشت، مچین ملایکانا امر کرت که به آیی سجده بکننت، مچین ملایک سجده کرتنت، بیدی یکی که لعینین شیطان ات.شه ای سببا په آیی نالتئ توخ، شه آسمانا ایرآت وراستام به گٹئ کپت.

هرچیزیکه به جهانا دیستگه بیت وآیی که است مگه به چمان دیستگه نه بیت،هرگجامی اگه جن و انس انت، یا ملایک و درچک و دار مچین خداوندﷻ ثنا وصفتا کننت، اگه بچارن امئ سرئ برزگا آسمان هم به رکوعا اوشتاتگیت و خداوندﷻ ذکرا کنت.

رودانی تهئ ماهی و بالئ مرگ اگه به هوا انت یا که به چمند و ڈگارئ دیما یا به آپ و اشکنئ تها مدام به خدای ذکرو ثنا مشکول انت. خداوندﷻ ابدی انت، یکی انت شریک و مانند نه داریت، نه شه کسی ودی بوته و نه کسی شه آیی ودی بوتگیت، آ زانا و عالم الغیب انت شه هرچیزی به هرجاگهی که بیت سی داریت و زانت وهرجاه واک و ارادئ واوند انت، بید آیی ازم و موکلا درچکئ بلگی نه سُریت. خداوندﷻ انچین واک و حکمتئ واوند انت که مچین عالماگون پراهین آسمانان و ای ہوین کایناتا که شه بنیادمانی عکلا درانت اداره کنت.

خداوندﷻ باز بخشوک و مهربان انت، آ په وتی بندگان به ای دنیا، هرورۂ نازو نعمتانا ودی کرتگیت و وتی کتاب قرآن مجیدا په وتی حبیب حضرت محمد صلی الله علیه وسلم دیم داتگیت که آیی بندگانا به نیکی و راستیئ راستامین راها راه نشان دیوکـــــی بکنت.

خداوندﷻ به جهانا په مچین چیزان، بریبر گون آوانی جاور وحالتا جاگه تعین کرته وچیزیکه آوانی حک انت به آوان داتگیت. عدل شه خداوندﷻ صفتان انت، به خداﷻ عدالتا باور و ایمانئ دارگ به مسلمانانی کردار و میل و لوٹگانی تسررسگا که عدل وانصافا به وتی دیما بگرنت و ظلم و زورانسریا شه بن و روتگا بکشنت، مزنـــــین تاثیری داریت.خداوندﷻ وتی بندگانا کول کرته که وتی بودین بندگانا که آیی امرا تسر بکننت و فرضانی برجا کننت به هردو جاها عزتئ واونده کنت و خاص آ دنیا هرورۂ نعمتی که بلوٹیت بریبره کنت.

اما امیت دارن که خداوندﷻ اماره به راهی تها پرینیت که آیی لوٹگ انت، اماره ای واک و وسا بدنت که نیک و خیرئ کارانا تسر برسینن و شه گندگ و گناهـــئ عمل و کرداران دوربساتیت.

معلمئ تچ وتاگ:

* سبخئ نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه وانندگان لوٹیت که سبخا په رون په برزین تواری بوانںت.

* لوٹیت که وانندگ سئ بار بنت و هرباری وانندگ گون وت په خداوندﷻ واکئ باروا هبر بدینت.

* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* په گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت.

* شه سئ وانندگا لوٹیت چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

*وتی معلمئ هبرانا کوشکننت گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا دره کننت و نشانه دینت، هوشا به معلمئ سوگه وراهشونیان گرنت.

* سکین دیوکین جستانا که معلم دیما شه سبخا په آوان وانیت کوشکننت و به پسوانی پکرا بنت.

* په باز دلگوش سبخا کوشکننت و نوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان لکنت.

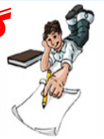
* دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری واننت و آدگه کوشکننت.

* وانندگ سئ باره بنت و گون وت په خداوندﷻ واکئ باروا هبر ه دینت.

* سئ واندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت په رون یکواردگه شه بر په برزین تواری گشنت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په واندگانی شه وت کرتنا که بارین سبخا په شری هیل زرتگنت، اگه نه، شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت. همی راز په واندگانی لکتنا چنت جمله په آوان گشیت.

گسویین کار: عزتمندین معلم واندگانا سوگه کنت که ای سبخا شه کتابئ دیما به وتی کتابچهان بلکنت.

حضرت محمد ﷺ

مخسد:

* واننـدگ سبخا بوانـنت و بلکنت.
* شه حضرت محمد ﷺ برزین صفتان سی بنت.
* آیی عمل وکردارانا وتی راهشون بزاننت.

جست:

۱- حضرت محمد ﷺ به چنت سالگیاگون وتی ماسا به یثرب سفر کرت؟
۲- حضرت محمد ﷺ به چنت سالگیاگون خدیجة الکبرا گس کرت؟
۳- حضرت محمد ﷺ چنت سال زندگی کرت؟

وهدی که حضرت محمد ﷺ ودی بوت، بنی هاشمی خاندان باز گل و شادی گپت. عبداله شه بنی هاشمی دگه زاگان گیشتر به آوانی دلان دوست ات و وهدی که عبداله زوال ببوت آوانی غم ورنجئ وج بو ت، دگه حضرت محمد ﷺ ودی بوتن آوانی غم و دردانی کمیی سبب بوت، بنی قریش خاندان آیرا، آیی پسئ یاتئ زنـــدگ کنوک زانتنت.

یکی شه مکهئ مزنانی داب و رسمان ایش ات که به گیابان نندین ٹکرانی میانجینا په وتی شیروردین زاگانی ساتنا دایگ گچینه کرتنت که آوانی زاگ په شری رودینتگ و ساتگ بنت، پمیشا عبدالمطلب بنی هاشمی خاندانئ مزن و حضرت محمد ﷺ سرپرست، شه عربئ ٹکران مزن نام و توارین جنین زاگی را که نیکین خو و تبی واوند ات، په حضرت محمد ﷺ ساتن و شیر داتنا گچین کرت که نامی حلیمه ات وشه بنی سعدی ٹکرا ات که به طایفی شهرئ ایشک و آشکا زندگیه کرتنت.

وهدی که حضرت محمد ﷺ به شش سالگیا رست گون وتی ماسا به پرمهر ومحبتین سفری به یثرب (مدینه) شوت. ووختیکه شه یثرب برگشتنت، آیی ماس آمنه به" ابوا" شه ای دنیا شت و وتی زاگا تانا اشت، ای وڑا حضرت محمد ﷺ به کسان سالیا وتی ماس و پسا شه دستا دات و آیی پیروک عبدالمطلب آیی سرپرستیا گپت وهمیکه به هشت سالگیا رست آیی پیروک عبدالمطلب هم شه ای دنیا شت وحضرت محمد ﷺ سرپرستیا ابوطالب گپت.

ابوطالب تانکا پیغمبر ﷺ سرپرست نه، بلکین باز دلسوچ و مهربانین پسی وڑا آیرا ساتت، په آیی مزن بوتن و رودینگا خاصین دلگوشیی کرت.حضرت محمد ﷺ به ۲۵ سالگیا گون خدیجة الکبرا که چل سالگ ات گس کرت. آیی زاگ وجنکانی نـــام قاسم، عبداله، ابراهیم، زینب، ام گلثوم، رقیه و فاطمه انت که تانکا ابراهیم شه دگه ماسی ات وآدگه مچین شه بی بی خدیجه اتنت.

حضرت محمد ﷺ مچین برزین نیکین صفتانی واوند ات،گون مردمان مهر،دلسوچی، رحم و کرم داشت و په مردمانی راهشونیا باز کوشسته کرت، په دگرانی حکئ برجا بوتن، عدل و انصافی تسر رسگ، کار و ذمه واریا نی په جوانین تســـرکرتنا باز سوگه کرت. حضرت محمد ﷺ به سدک وراستی وامانت ساتوکیا نام وتوارئ واوند ات پمیشا آیرا امین گشتنت،

گون مچین مردمان نیکین سلوکی کرت و باز مهربان و دلسوچ ات به آیی دیما مچین یک وڑ و بریبر اتنت گلام و نادار و هستگار و ناداریٔ میانجینا توپیری نه داشت و شه کبرو غرورا وترا دوره ساتت.

حضرت محمد ﷺ گون مردمان اوستاتن و نشتن داشت وترا شه آوانی حال وبودا سهیه کرت و مدا مان گون مردمان په نرمی و وش زبانی هبره دات وگون آوان جوانین مهربانین سلوکی کرت. آ په کبریٔ باروا گشت:

" کسیکه به دلیٔ تهیٔ کسانین کبری بیت به بهشتیٔ تها شتگه نه کنت "

به امیٔ مزنین پیغمبریٔ دیما نادُراه وناجوڑانی سروسوجی گپتن و شه آوانی حال وبودا وترا سی کرتن بازکدرداشت، وتی اصحابانی سروسوجا گپت وشه آوانی حال وبودا وترا سیه کرت وگون ناجوڑان دیداره کر ت.به آیی دیما کسان و مزن یا مردین زاگ و جنین زاگیٔ توپیر نه ات. یکروچی حضرت رسول خدا به وتی نواسگ "امامه" ی سوج گپتنا که ناجوڑ ات شت وگون آیی دیستنا شه مبارکیٔ چمان ارس شیوگ بوتنت و هما صحابیا که شه آیی گریوگیٔ سببا حیران بوتت گشت: ایش یک رحمتی انت و خدا آیرا به وتی هربندگی دلا که بلوٹیت جاه دنت وخداوند تانکا هما کسی سرا رحمه کنت که مهربان بیت.

امیٔ پیغمبرغیرمسلمانانی سوجا همه گپت، یک یهودییٔ زاگی سوجیٔ گرگا شت که په حضرت رسول خدا خذمت کرتت و شه آیی لوٹت که مسلمان بیت. آ زاگ مسلمان بوت. امیٔ پیغمبر اصحابانا سوگه کرت که په ناجوڑانی سوجا برونت، به ناجوڑانی سوجیٔ گپتنیٔ وهدا په آوان دعا کرت و آوانا دل ڈڈیه دات و وتی اُمتانا هم سوگه کرت که ناجوڑانی سوج گپتنیٔ وهدا آوانا دل ڈڈی بدینت.

اسلامیٔ مزنین پیغمبرحضرت محمد ﷺ آخرین پیغمبرات که مهربانین خداوند ﷻ آیرا په جهانیانی راهشونیا دیم دات، براوهدان که انسان به انچین جاوروحالتی زنده گوازینتنت که مردم شه خدای پرستشا دور منته و شه آوانی میانجینا عدل و انصاف شتت.خداوند ﷻ په آوانی راه نشان دیوکیا حضرت پیغمبرا وظیفه دات و قرآن مجیدا په آیی دیم دات وشه آیی لوٹت که گون ای آسمانیین کتابا مردمانا به مردمگری و عدل و انصافیٔ نیمگا راهشونی بکنت.

معلمئ تچ وتاگ:

* په وانندگانی گیشترین سرپد کرتنا په حضرت محمد ﷺ برزین و نیکین صفتانی باروا مالومات بدنت.

* په گشتگین مطلبئ باروا شه آوان سوج بکنت.

* شه سئ وانندگا بلوټیت که چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت، په رون یکواردگه شه بریه برزین تواری بگشنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* وتی معلمئ هبرانا په جوانی بشکننت، گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا نشان دینت.

وتی هوشا به معلمئ سوگه وراهشونیان بگرنت.

* دو وانندگ په رون نوکین سبخا په برزین تواری بوانیت.

* نوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان بلکنت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که په وت مالوم بکنت که بارین وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

په ایشی که وانندگانی لکتن جوان بیت په آوان لهتین جمله گشیت.

گسویین کار:

عزتمندین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا به وتی کتابچهان بلکنت.

سدک وراستیی کٹ

مخسد:

* وانندگ سبخابوانت و بلکنت.
* شه سدک وراستیی پایدگ وکتہا سی بنت.
* گون سدک و راستیی کارو کردان خو بگرنت.

جست:

۱- سدک وراستی چه پایدگ وکتہی داریت؟
۲- کئ به راستیا نام وتواریٔ واوند ات؟
۳- سدک وراستی و کلپی ودروگئ توپیرچی انت؟

سدک وراستی به اسلامیٔ پاکین دینا باز کدر داریت، سدک وراستی انچین نیکین کردار وعملی انت که مسلمانا به بهشتیٔ نیمگا راهشونیه کنت، هرنیکین کرداری که مسلمان تسره رسینیت و به ای بهرا هرگام گیجی که تسره بارت، به خداوند ﷻ دیما به سدک و راستیی سرگالیٔ چیرا لکتکه بنت، بلی دروگ و کلپی گندگ انت و گندگین آسرونتیجی دارنت که مردما به آچشیٔ لمبیٔ تها پریننت و آگه کسی دروگه شیت و کلپیه کنت دگه آیی ای دروگ وکلپی هم سیایگ و لکتکه بیت.

مومنانا سوگه وجخت بوته که هچبر دروگ مه گشنت وکلپی مه کننت. خداوندﷻ شه دروگبرا بده بارت، دروگ دروگبرا به آ راها بارت که آسرا آیی اعتبارا زیانه کنت.

اسلامی مزنین پیغبرمسلمانانا په سدک وراستیا سوگه وجخته کرت وشه مسلمانان لوٹت که راست بگشنت، راستی زیانی وزوال نه داریت، دگه وترا به سدک راستیا هیل داتن جوانین خو و تبی انت، مگه دروگ بازگندگ و ناشرانت که بنیادمیٔ شان و عزتا زوریت و آیرا گون

سکیان دیم په دیمه کنت. اما باید بزانن که دروگئ گشگ جوان نه انت و امئ جورینگ وعذابئ سببــــه بیت. وترا شه دروگ و کلپی گریا بساتن ووتی مچین کارو کردانا په سدک وراستی تسربرسینن.

حضرت ادریس (ع) په سدک وراستیا مزن نام وتوار ات، آیی سدک وراستی سبب بوت که نامی به قرآن مجیدئ تهاگپتگ بیت، خداوندﷻ آیرا دوست داشت.

خداوندﷻ په ای واسطاگشیت: آیرا به برزین درجه و خاصین جاگهئ رسینتون، سدک وراستی به خداوندﷻ دیما اینکس کدر داشت که ادریس(ع) به برزین درجئ رسینت، باید انت سدک و راستیئ کدرا بزانن، گون سدک وراستیا خو بگرن، هرجاگه و به هرکاری سدک وراستی بکنن و وترا شه دروگ و کلپیا که گندگین آسر ونتیجی داریت دور بساتن و خداوندﷻ وشنودیا حاصل بکنن.

معلمئ تچ وتاگ:

* دیما شه نوکین سبخا شه وانندگان هما سکین دیوکین جستانا سوجه کنت که به سبخئ برزگا لکتگ بوتگنت.

* شه وانندگان لوہیت وتی کتابانی دیما بچارنت و بشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالا ناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* لوہیت دو واننگ په رون ای سبخا په برزین تواری بواننت.

* وانندگانا سئ باره کنت و لوہیت که هرباری گون وت په سدک وراستیی کدر وروی باروا هبر بدینت و شه هرباری نیمگا یک وانندگی چیزیکه شه وتی همراکان اوشکته وزانت په سدک وراستیی باروا په برزین تواری بگشیت و آدگه بشکننت.

* په وانندگانی اوشکتنا په آوان کسانین مطلبی گشیت.

* په گشتگین مطلبئ باروا شه وانندگان لهتین جسته کنت.

* لوہیت سئ واننگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمئ هبرانا په جوانیه کوشکننت وتی گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا پاچه کننت و به وتی

دیما کلنت، معلمئ سوگه وراهشونیانا به وتی هوشا گرنت.

* سکین دیوکین جستانا کوشکننت و به پسوانی پکرا بنت.

* معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان لکننت.

* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشیت په دلگوش کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا گشنت.

* سئ واننداگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر په برزین تواری گشنت.

شه وت کرتن:

په ایشی که عزتمندین معلم په وت مالوم بکنت که بارین واننداگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

و هم په ایشی که واننداگانی لکتنئ مهارتا پرواك بکنت په لکتنا چنت جمله په آوان گشیت.

گسویین کار: عزتمندین معلم واننداگانا سوگه کنت که ای سبخئ اولی بارا به وتی کتابچهان بلکنت.

خشمئ وارتن

مخسد:

* وانندگ سبخا بوانت و بلکنت.
* خشمی وارتنئ مانا بزاننت.
* وترا به خشمی وارتنا هیل دینت.

جست:

١ – خشم چیا شنت؟
٢ - خشم جوان انت یا گندگ؟
٣- خشمئ وارتن چه پایدگی داریت؟
٤ –خشمئ گندگین آسرچی انت؟
٥ – بنیادمانی دود وربیدگئ سرا خشم چونین اثری داریت؟

بُنیادم باید انت به وتی زندگیی مچین باران شه حوصلا کار بگیت، اگه گون سکی و سوری و تالی و ترشپیی دیم په دیمه بیت، وتی سرا واک واوند بیت و خشما یک پانادابلیت، په کراری و حوصله سکیا بحلاینیت. ای هبرا بزانت که خشم جوانین آسر ونتیجئ نه داریت بلی خشمئ وارتن باز کتهوکین آسر و نتیجئ داریت.

خشم اگه لوگئ تها بیت، کهولئ باسکانی میانجینا، سکی و سوری ودیه کنت، مهر ومحبتئ رابطا سندیت و بدبری و بی باوری ودیه کنت، اگه به راجئ تها بیت شه دوکومی میانجینا دوستیا زیانه کنت و جاگهئ بدواهی و دشمنی ودیه کنت. اگه ای اچ مان یک دمگی روک بوت اودا

کشوکین مڑو جنگ ودیه بیت که ایرمات کنـــگی سک انت، آسری ایش که خشم مزنین دیمحونی گیت.

گونڈایش که خشم بالا دستی و چیر دستی، هلگر کنگ و پل ولٹ، وگلام وواز دارکنگئ وسیله و بی وڑین دست دراجیئ سببه بیت که بنیادمانی گوستـــگین دیرین کار و زحمت و ارخ ریچیانی دستا آتکین دودو دستور و ربیدگ یک هو گاربنت.

یکی شه خشمئ گیش بوگئ سببان ایش انت که مردم گون ویلین و ناسر پدین کسان نشت و نیاد داشتگ بیت، آ مردمی که شه بد بری، کینگ و دشمنیاوبید دگه کاسبیی نه دارنت و انچین کردار و سلوکه کننت که دگرانی درا و چیرین بدبریی سببه بنت و آوانا خشمینه کننت .
اگه خشمئ وارتنئ جوانین سلوک، به میانجینا مه بیت، هبر به چچڑی بوتن و دست به زنچک بوتنا رسیت.

اسلامئ پاکین دین به خشمئ ایر برتنا بازسوگه کنت، گشنت روچی یک مردمی شه اسلامی مزنین پیغمبر حضرت محمدﷺ لوٹت که آیرا نصیحتی بکنت. اسلامـــی مزنین راهشون دیوک پرمات: [وتی خشما بورا]. آ مرد چنت وار وتی ای سوجا پد به پد به دپا آورت، مگه به وتی پسوا همایکین هبرا اوشکت که وتی خشما بـــور، شـــه ایشی روش و درا بیت که خشم باز گندگین کرداری انت که بازین سکی و سوری وبد بری وچپ بوتنانی سببه بیت.

اگه راج دپترانی تاکدیمانا، بچارن وبوانن به اماروش و درا بیت که خشم و غضب باز سکیانا به میانجینا آورته و آدمیانی ترخی و دیما روگانی مزنین هستیانا سوهته و حاک و پُر کرته، خشمئ گندگی آنکس انت که براسداری و سیالداریئ رابطانا، شـــه میانجینا زرته و سسسته و جاگیش خیانت، بیرانی و کشت و کوشا گیش کرتگیت. کسانین زاگا بی پس و ماس، ماسی را بی زاگ، جنی را جنوزام و بی سرپرســـت و به کهولانی تها سکیی ودی کرته که جن و مردئ سون وجتایی وج بوته و اگه اما گندن که به یک جاگه و هندی بازین آباتیی بیران و ڈلیتگیت سببی همی ویلین خشم وعضبئ لمبوکین آچش بوتگنت.

خشم هما چیرین آچشا که به ظالمین مردمانی دلی تها انت وآیی رگ و روتـــگا سوچیت

گواته جنت و لمبوکه کنت وآیرا به ایشی اڑه کنت که شه کسانین سکیی که په هبر هم حلاینتگ بوتگه کنت باز تهوین سکی و جیرہ یی ودی بیت و تا آ حدا دیما بروت که علاجی شه واکا در بیت.

خشم شه وت وروڑئ حالت داریت، کسی را گندئ که آگه به وتی مخسد و واهگا، نه رست حوصلا زیانه کنت ویلا هکل و کوکاره کنت، هروڑئ ویلین و پوچین هبرکه به دپئ بیت دنت، په هیچیا رییه نه جنت و چهرگئ که بچارئ زرد و سوره گردیت.

لهتین دگه انت که آگه په آوان ورگ وخوت دیر تررست خشمین بنت وهکل و کوکاره کننت و یک شیمن شیمنی گرنت. مزنی گشیت:

پرواک و زوردار آ نه انت که دگری را واپینیت و پشتئ زیلئ به ڈگارا جنت، پرواک و زوردار هما انت که وتی خشما وارت و وتی سرا واک داریت.

هما که گون سکی و سوریی دیم په دیمه بنت و وتی سرا واک ودیه کننت و شه خشم وغضبا دوریه کرته و په حوصله سکیا حلایننت جوانین آسر و نتیجئ گرنت و وتـــی مزنین پیغمبرئ راهشونیا تسره رسیننت هچبر تاوانه نه گندنت.

انچین کس هم دیستگ بوتگیت،که شه دگری لوٹیت په آیی کاری تسر کنت، آگه ای کارا کرت یا نه کرت بازروتی خشمینه بیت، شه دپئ پوچین هبردره بیت، هبر داتنئ ادبا شه هوشا بارت، ویل و بی تامین هبر که شه انسانی شانا در انت دنت که ایش وت خشمئ نشان انت، رد و بدئ گشگئ آسردشمنی و بد بری انت، آگه لوٹئ کســـی گون ته په گندگی سرمه زوریت وشه ته زار مه بیت و به تی تاوان رسینگی پکر و خیالا مه بیت، جوان ایش انت که وتی خشما به وهده ووختی بورئ وسارو هوشا به سرا داشتگ بئ که ویلین وپوچین هبری شه دپا در مه کنئ که نتیجه وآسری گندگ بیت و دگری را بتورینیت.

همیکه کسی خشمینه بیت، چو گنوکی نه زانت که چیوه شیت و چیوه کنت، پمیشاگشنت: قاضی که خشمین بوت، گهتر انت قضاوت مه کنت، پرچی که به خشم وغضبئ وهدا په شری قضاوت کرتگه نه کنت وخشم آیرا شه په عدلین قضاوت کنگاچوٹه بارت. ایش خداوند جَلَّ جَلالُهُ

حکم انت که وتی خشما بورت و شه خشم و غضبا پهریزت. اسلامئ مزنین پیغمبر حضرت محمد ﷺ گشتگیت: آکسیکه وتی خشما وارت ویره نه‌گیت آیی جاگه بی جا نه بیت و قیامتئ روچا خدا آیی بازین گناها بخشاییت و شرین اجری دنتی.

معلمئ تچ وتاگ:

* دیما شه نوکین سبخئ بنا کرتنا، شه وانندگان هماسکین دیوکین جستانا سوجه کنت، که به سبخئ برزگا لکتگ بوتگنت.

* شه وانندگان لوهیت که سبخئ وانگئ وهدا وتی کتابانی دیما بچارنت وبشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت، گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت، لوهیت که سئ واننگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه برپه برزین تواری بگشنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* به سئ بارا هرباری په خشمئ ایر برتنئ پایدگئ بارا هبره دینت.

* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشیت کوشکننت، جستانی پسوا دینت و سئ واننگ چیزی که دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر په برزین تواری گشنت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که مالوم بکنت که بارین واننگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه و راهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم راهشونی و سوگه کنت که خشمئ گندگین آسرئ باروا ٤ کشکئ کاسا نمشتانکی بکنت.

امانت ساتوکی

مخسد:

* وانندگ سبخابوانَنت ویلکنت.
* امانت ساتوکیی کدرا بزانَنت.
* وتراگون امانت ساتوکیا هیل بدینت.

جست:

۱- امانت ساتوکی چیا شنت؟
۲- کسی تا انون چیزی به شمیا امانت اشتگیت؟ چون ساتتگت.
۳ – شما تا انون چیزی کسیا امانت اشتگت؟ چون ساتتگیت.

یکی شه اسلامی پاکین دینئ سوگه وجختان، ایش انت که مسلمان باید انت، امانت ساتوک بنت و هرچیزیکه شه دگرئ نیمگا به امیبا امانت اشتگه بیت، په آیی پـــه جوانیین ساتنا دلگوش بکنن وامانتا هما رازیکه به اما داتگه بیت دُرا و سلامـــــت بساتن و شه آیی مه زورن، به ای بارا امئ مزنین راهشون حضرت محمدﷺ امانت ساتوکی په اما جوانین درور و چیدگ انت که وتی راهئ چراگئ ورا زانته ودگرئ امانتا په شری بساتن.

به امئ مردمانی میانجینا ای متل وگالوار داب انت که گشنت: امانتا حاك خیانته نه کنت و پراستی چوش هم انت، باز واران دیستگ بوته وهدی که کسی جای روت و آدگه آیرا درسته نه کننت و په جا نیارنت، وهدی که روچی پوره بنت و ملکمـــوت ساهیه گیت ومریت، شه آیی وتیان کسی به سرئ چیری نه انت، دگه تاوهدی که آیی درستی و وارث ودیه بنت آیرا امانت به حاکا کلنت، دگه حاك ای امانتا خیانتـــه نه کنت وساتیت.

مردم وتی امانتا به کسی سرا که باور دارنت کلنت و دلجمی دارنت که آوانی ای امانت په شری ساتتگه بیت، امانتئ ساتن آنکس کدر داریت که به قرآن مجیدا امانتئ ساتن یات بوتگیت و سوگه کرتگ بوته که امانتا په شری بساتت و به وهده ووختـــئ پدوارگ بدیت و امانت داری وامانت ساتنا شه مسلمانانی جوانین و نیکین خووتبان زانت.

گیشترکی مردم وتی مال وآل، ازباب و وسیله وزرا امانته کلنت، انچو همه بیت که کسی اڑ بیت که په کاری تسر رسینگا گون وتی کهول وبال وبچان په چنت روچی یک سون و نیمگی بروت و به ایشی اڑ بیت که وتی گس و یا مالا نا بـــه دگریبا امانت بلیت. هما مردمیکه ای باور به سرئ بوته و چیزی به آیبا امانـــــت اشتگ بوته باید انت شه سدک دل امانتئ ساتنا وتی وظیفه بزانت و آیراپه شـــری بساتیت.

آگه کسی مردمیا زر امانته کلیت، امانت ساتوک نه باید انت بید امانتئ واوندئ ازم و موکلا شه ای زران کٹ بگیت و همیکه امانتئ واوند دیمه گردینیت و وتی امانتا لوٹیت بید ی کمی و تاوانی آیی امانتا پوره پدوارگ بدنت.

اسلامی مزنین پیغمبر دیما شه ایشی که گون بی بی خدیجه(رض) گس بکنت به آیی دیما باز باور ودی کرتت، پمیشا آیی باز ین زر وسرمایه و بگی اشتــــرا حضرت محمدﷺ داتت و آیرا وتی وکیل گپتت که گون آیی زر و مالا سوداگری بکنت، خدای رسول هرسونی که دیمه گردینت و هرنیمگی که شت و کات شه پاکین نیت و ارادی که داشت به سوداگریا بازین پایدگ و کٹی به دستا کاورت و په بی بی خدیجه (رض) رسینت.

اما که اسلامی مزنین پیغمبر حضرت محمدﷺ پدروک و امت ان و آیی نیکین کردار امئ راهشون انت، باید امانت ساتوکیی کدرا بزانن و آگه کسی بـــه امیبا چیزی امانته کلیت، امانتا په شری بساتن و به وهده و وختی پدوارگ واوندئ بدین.

معلمئ تچ وتاگ:

* نوکین سبخئ سرگالا که امانت ساتوکی انت به تختئ دیما لکیت و دیما شه سبخا شه وانندگان سکین دیوکین جستانا که به سبخئ برزگا لکتگ بوتگنت سوجه کنت. شه وانندگان لوٹیت وتی

کتابانی دیما بچارنت و بشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

*لوٹیت دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری بواننت.

* شه وانندگان لوٹیت سبخا بیتواری بواننت و جاییکه نه زاننت سوج کننت.

* په وانندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت، اوشکتگین مطلبئ بارواشه آوان جسته کنت.

* شه سئ وانندگا لوٹیت که په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* دو وانندگ گوستگین سبخا په برزین تواری واننت.

* سکین دیوکین جستانا کوشکننت، پسوانی پکرا بنت، معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان لکنت.

*دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری واننت.

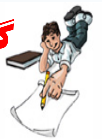
* مچین وانندگ سبخا بیتوار(کرار) واننت، جاییکه نه زاننت جسته کننت.

* چیزیکه معلم گشیت کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا گشنت.

* سئ وانندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر په برزین تواری گشیت.

شه وت کرتن: عزتمندین معلم په ایشی که شه وت بکنت که بارین وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت، همی راز په وانندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک کرتنا په آوان چنت جمله گشیت.

گسوبین کار: عزتمندین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا بواننت و چیزیکه شه آیی هیل زر تگنت کاسی پنچ کشکا به وتی کتابچهان بلکنت.

اناریٔ دانگ

مخسد:

* وانندگ سبخا بواننت ویلکنت.
* نوکین گالانی مانا بزاننت.
* شاعریٔ جذبگ و مارگا به پیرین باگوانی زحمتا ن بزا ننت.
* په انچین شیرانی گشتنا سرو دل ودی کننت و شوقمند بنت.

جست:

* کاروزحمتیٔ کدریٔ باروا شیریٔ اوشکتگت؟
* بش وزول ودار و درچِک کی کاریٔ سٹ و برکت انت؟
* آکه به وتی ورنایا زحمت کشته و نیال و درچکی مزن کرته ورودینته و انون پیرومزن انت شه اما چیه لوٹیت؟
* اگه اما مروچی په درچِک و نیالانی ساتنا کوشست کنن چون انت؟

چیا پرنچئ

ای سورین دانگان

ای سورین دانگ انت

سورین اناریٔ پُر شه آپا دانگ انت سورین

نه انت هنی

توزانا سورکنئ دستان په مستی شادیی روچان

نه انت هنی هون انت

ای بی وسین پیره مردین باگوانی تنکین هون

تنکین هون

بلی سورین

نه ونت هنی، ای هون انت باگوانئ هون

بزگین پیرین

مه پرنچ ای دانگان سورین

که چو لالا ترپنت برشکنت

اناریٔ دانگ انت سورین، شه هونا پُرسور انت

مه پروش نازرکین اتالانا !!

مه لتار کاگدین بلگان

مه پرنچ ای دانگان سورین

نه ونت هنی

ای هون انت

پیرمردین باگوانئ تنکین هون

وتی هونان تنک کرته

که ای ھو بنت مزن بنت
بنندئ سایگئ چیری
ای بی وس وای بی کسا
شپانی کچ کته دراجین سارتین زمستانئ
گون لوچین جان، شپادین پاد
درستین شپ چم گون استاران
هزارگشتان ای بی وسا
ای ناوسا
وتی درچکانا آپ داته
سرینی چوٹ وراست بوته
جتگ بیلا و آپ بسته
ای دراچانا
گون ای راز و ای پیما
رودینته و ھوکرته
په ای رنگا وتی هوناناآپ کرته و تاچینته
ای سورین دانگان که چو لالا ترپنت، برشکنت و خندان انت
ای نه انت هنی ای هون انت
پیره مردین باگوانی هون
تنکین هون
که مان گیته ورودینته و ھوکرته
ای سورین دانگان
که چو لالا ترپنت، برشکنت و خندان انت

مه پرنچ ای دانگان سورین
نه انت هنی
ای سورین دانگ انت سورین انارئ، پُرشه آپا دانگ انت سورین
مه کتہین روچان ایشانی
بل چارروچ دگه برشکنت و خندان بنت
که پیرین باگوان وش بیت بگندی وت گون وتی چمان
چیا؟
گون ناز رودینته ٹو کرته ای لاله ئ دانگان سورین
که ته کنئ آماچ وتی مستیی روچانی
وتی شابیتیی پاسانی
آه وصد ارمان ! !
زاری زار په ای روچان و ای پاسان
که هون آدمی چکئ بها بیت چنکس ارزان

آجو (بلوچ)

گال	بزانت
ترینت	بلبلنت
برشکنت	گروکه ورنت
آدمي چکی	آدمی زاگی
اٹالانا	باشلوکانا
لٹار	لگت موش
شپادین پاد	لوچین پاد

معلمئ تچ وتاگ:

* نوکین سبخئ سرگالا که انارئ دانگ انت به تختئ دیما لکیت و شه وانندگان دیما سکین دیوکین جستانا سوجه کنت که به سبخئ برزگا لکتگ بوتگنت.

* شه وانندگان لوټیت وتی کتابانی دیما بچارنت، بشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه دو وانندگا لوټیت که نوکین سبخا په رون شه کتابئ دیما بواننت.

* په وانندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت، اوشکتگین مطلبئ باروا شه آوان جسته کنت، شه سئ وانندگا لوټیت که چیزیکه اوشکتگنت شه بر په رون بگشنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمئ هبرانا کوشکننت، گسویین کارئ کتابچهانا نشانه دینت.

* معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت ونوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما زورنت.

* چیزیکه معلم گشیت کوشکننت، جستانی پسوا دینت و سئ وانندگ په رون چیزیکه اوشکته شه بر په برزین تواری گشنت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که شه وت بکنت که بارین وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت. په وانندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک کرتنا چنت جمله په آوانی لکتنا گشیت.

گسویین کار: عزتمندین معلم وانندگانا سوگه کنت که انارئ دانگئ شیرئ مانا کسانین دولی به وتی کتابچهان بلکنت.

بادهوایی گندگی

مخسد:

* واندگ سبخا بوانت وبلکنت.
* شه بادهوایی گندگیا سی بنت.
* وترا شه بادهوایا بساتنت.

جست:

۱ – بادهوایی و کبرچونین خو وتبی انت؟
۲ - بادهوایئ زیان کنگئ راه گجام انت؟
۳ – اگه کسی را درسته کنت که بادهوایه کنت باروی هبر داتگه کنت؟

سرا بزانن که بادهوایی چیا شنت؟ رندا آهسرئ باروی هبر بدین. باد هوایی وکبر یک انچین حالتی انت که بنیادم وترا وتی دیما ووتی پوستئ تها شه دگران ٹو و مزن تره زانت، بادهوایی علامه ونشان شه مردمئ ڈولا یعنی روگ و آیگ، گپ و هبر کرتن، و جال و برز بوتنا درا بیت.

همیکه مردم به وت کمالی دیست و چوش گت کرت که ای کمالا دگری نه داریت ویا اگه داریت کمتر انت، گڈان آ به حالتی رسیت که وترا شه دگران دیمترو برزتره زانت، پمیشا دگه حالتی سریه کیت که وترا برز بها بکنت و وترا پسند بکنت.

لهتین وهده بادهوایی به اصل و نسبا برگردیت، چوکه کسی بگشیت: من.... زاگــون منی پس کومئ کماش و مزن انت، یا سرکاریین برزین منصبی واوند انــت، نــوک ودی بوتگین موٹرئ داریت یا انچین مردی که شه دگران، براهدارترووش ترین، ڈول ودروشمی داریت، یا

که نه زانین بالادی برزانت، پمیشا دگه به چمی کمه کاینت و به وتی منا آوانا کم یا په سبکین چمی گندیت و وترا واك و توکئ واوند ودگرانـــــابی وس، بد راز و چیردست پکره کنت ادا انت که باد هواییه بیت.

باد هوایی و کبردگه بازین سبب هم داریت که مچانی بن چمگ یکی انت و آ ایش انت که بنیادم په وت کمالی جوڑ کنت و دگرانا شه وت کستر و بی کمال بزانت و نه من بیت، دیستگ بوتگیت دو ورناییکه صنفئ تها پاناد به پاناد نشتگنت و یک بُنگالی سرا اگپ و هبر کرتگنت، یکی شه آوان آدگرئ هبرا، نه منتگیت ووترا ســـرپـــد تر زانتگیت و آدگه په کستکا آیی جوانین وشرین هبرا، نه منتگیت و آیرا بد و ردگشتگیت. به میانجینش تالی وشوری ودی بوته و هبرئ پیسلا په وتی معلما کلنت. همی که معلم صنفئ تها آته و هبراشه آیی سوج کرتگنت، دگه هما که هبری گون معلمئ کولا نزینک و بریبر بوتگیت وترا سرپدتر و ہوتر پکر کرته و شه بادهوایی و کبرا به هوا بال کرتگیت.

بادهوایی شه کاسبی وهنرا هم ودیه بیت، شیره زالی زی وگپدانی را شرییا زانت وپه شری هورت دوچیه کنت، نام وتواری برزه بیت، کسی قانون زانتی، شه قانونا سردره کاریت و جوان و په کشین کا گدوعریضه لکیت وبه وتی جاگه و سیمـــــا میرزای ناما یاته بیت. دگری موتہرانا په شری جوړه کنت و عیبیش گیت، ای مچین کارا په وته کننت، مگه تهیش لهتین ودیه بیت که بادهوایی و کبره کننت و وتی کاسبی و هنرا به دگرانی سرا برزبها کننت، ای رازئ مردم سادگ انت و نه زاننت که آوانی کمال به دگرانی کمال و هنرئ دیما سک کسان انت و نه کرزیت که وترا شه دگران مستـــر بزاننت وباد هوایی و کبر بکننت، که ایش وت ناسرپدیی نشان انت و آوانی نازانتیا درشان کنت و مردما به دگرانی دیما سبک و کمه کاریت، کبر مردمئ اعتبارا جاله کاریت.

انون که گون بادهوایی نخس و تاواناں درستی بوتن، باید به علاج کرتنئ پکرئ بن. یکی شه بادهوایی گارکنگئ علاجان که بن خشت زانتگه بیت وانگ وزانگ انت که بنیادمانی مچگانی تها علمئ روشنیی رسینوك زانتگه بیت، هما که ناسرپد تر و کم علم انت آیی بادهوایی گیشتر انت و هما که عالم ترانت شه باد هواییا دور ترانت ووترا دگرانی کستر زاننت و مدام وتی مزنانی

راهشونی وکردارانا وتی راهـــــئ چراگ زاننت.

اسلامئ مزنین پیغمبر حضرت محمد ﷺ مدام سادگین زندگیی داشت وگون اړ ومحتاجان مدت و دستگیریه کرت، سرآییکه برزین جاگه ومقامی واوند ات وترا شه دگران برز تره نه زانت ووهدی که گون وتی یار ودوستان به دیوان و مجلسا ات به خاصین جاگهئ نه نشت و آگه نادرستیین مردم به آییا کاری بداشتیننت، په آیی دیدنا کاتنت و شه دگران سوجه کرتنت که حضرت پیغمبر ﷺ گجام انت. دگه مردم آیرا نشانه داتنت. حضرت محمد ﷺ به وتی عمرا کسی را گندگین هبری نـــه داته و بیهودگین هبر نه گشتگیت و په برزین تواری نه هندته و سُبکین کرداری تسرنه کرتگیت.

امئ مزنین پیغمبرئ ای نیکین برزین صفت مچین مسلمانانی راهئ چراگ انت ومسلمان کوشست و تلواسگه کننت که پورهین پیمی آیی پدروکیا بکننت و وترا شه هـر رازئ کبر وبادهواییا دور بساتنت.

معلمئ تچ وتاگ:

* شه دو واننداگا لوٹیت گوستگین روچئ سبخئ یک یک بارا په برزین تواری بواننت.

* نوکین سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و دیما شه سبخا شه واننداگان سکین دیوکین جستانا که به سبخئ برزگا لکتگ بوتگنت سوجه کنت که واننداگانی پکرا به سبخا بگردینیت.

* شه واننداگان لوٹیت وتی کتابئ دیما بچارنت، بشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه دو واننداگا لوٹیت که په رون سبخا په برزین تواری بواننت.

* په واننداگانی اوشکتنا مطلبی گشیت. اوشکتگین مطلبئ باروا جسته کنت. شه سئ واننداگا لوٹیت چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

واننداگانی تچ وتاگ:

* سکین دیوکین جستاناکه معلم سوجه کنت کوشکننت و به پسوانی پکرا بنت.

* معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت و نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان زورنت.

* دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری وانیت.

* هما مطلبا که معلم په آوان گشیت کوشکننت، جستانی پسوا گشنت و سئ وانندگ شه برچیزیکه اوشکته په برزین تواری گشیت.

شه وت کرتن:

معلم په ایشی که مالوم بکنت که بارین وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: عزتمندین معلم سوگه کنت که ای سبخئ مانا کسانین ڈولی ۷ کشکئ کاسا به وتی کتابچهان بلکنت.

موزیمئ کدرئ زانتن

مخسد:

* واندگ سبخا بوانت و بلکنت.
* موزیمئ کدرا بزاننت.
* گوستگین کهنین و غدیمیین جاگه وهندانی کدرا بزاننت.

جست:

۱- موزیم چه کدری دارنت؟
۲- موزیمانی چیزانی ساتن کی وظیفه انت؟
۳- اگه به وتی ده و هلکانی نزینکیا غدیمیین چیزی گندن چون کنن؟

هرملتی شه وت کهنین گوستگئ راچدپتر و دود و ربیدگئ واوند انت، همی ملتئ دود و ربیدگ و راجدپترئ په جاه آورتن شه آیی دیریین گوستگ ووهده و پاسا سی وسرپد بوتن و آیی دیریین کهنین منتگین یاتگار چو جوړکرتگین غدیمیین اثر، شکل وډول، کهنین ماړی، لویی و کاسگ، زام و سگار آ وهده و پاسانی دود و دابانی دگـــه وړوړئ لک و تروک و وسیله، نبیستگ بوتگین پوست و کاگد و دگه ایش مچین کهنین گـــډډ و میراث انت که شه بازین کرن و پیړیان منتگنت، ایش شه جتا جتاین سببان به غدیمیین کهنین آباتیانی تها به حاکانی چیرئ لوپین جاگهان منتگنت که آوانی در آورتن هرکسی کاری نه انت بلکین تانکا دانندگ و زانتکار ای چیرمنتگین چیزانا ودی و شـــه دک و غدیمیین خرابهانی دلا کشتگه کننت.

په ایشی که گوستگین دور و باریانی منتگین پر بهاین گډډ و میراث گار و زیان مه بنت په آوانی ساتنا باز دلگوشه بیت، که همایکه کسان و شه یک جاگهئ به دگه جاگهابرتگه بنت په آوان موزیم جوړ بوته و همایکه برتنئ وړ نه انت به هما جاییکه انـــت ساتتگه بنت.

امی عزیزین وطن افغانستانئ کهنین یاتگارین جاگه که در شه موزیما به وتی هماغدیمیین جاگهان انت و په هرکسابی مټ و بی مثالین دیستنئ وړئ جاگه انت ایش انت: کابلی شیردروازئ کوهئ سرئ برزین پسیل (دیوال)، بامیانی ولایتئ بودایی بُت، کندوزی ولایتی آیی خانمی بُت، ننگرهاری هډه یی یاتگار، هرات و غوری ولایتانی منار، بلخی شار و دروازگ، هلمندی ولایتی بُستی کلات، کندهـــــاری ولایتی چل زینگ، نیمروزی ولایتئ سار وتار (غلغلئ شار) و بازین دگه...ای مچین امئ وطنئ سرپاچین موزیم گشتگه بنت که آوانی ساتن امئ مچانی یگجایین وظیفه انت، امی دود و ربیدگی بدوا شه لهتینانی ناسرپدیا کټ گپته وبه وتی شومین مخسدانی رسگا گون کمین زری بازین اثرانا زیته و درملکان په غچاغی (دزی و چیرکایی) برتگنت وگون امئ سرپاچین موزیمان هم سکین دشمنی کرتنت و بامیانی بتانـــا که بالادش ۵۳ مترا رست ډالینتنت، دگه موزیمانا هول کرتنت که هچبر انچین بی توریی نه بوتت.

موزیم اصلا دو ډول انت.

۱- سردرا ومالوم.

۲ - چیر

سردرا و مالوم: هما انت که دیمترا نامش گپتگ بوت.

چیر: هما انت که مارٍ یانی تها نچین داتگ بوتگنت و آ هم سئ ورٍا انت:

۱- دستئ جورٍ کرتگین اثرچو:

کسانین اثر، گسئ (لوگئ) ڊیل وبراهئ لك و تروك.

۲ - کهنین آکتاب و سیایگانی موزیم که گون دستان لیکته بوتگنت و کرانش نکش و براه دار کرتگ بوتگیت که سیایگ و کاگدانی دیما یا پوستانی سرا لکتگ یا کاشی وسنگانی سرا سیایگ و نکش بوتگنت چو کابلی ملیین آرشیفا.

۳- کابلی ملیین گالری که ا دا شکل و رازیکه نکش بوتگنت ساتتگ بنت وهمی ورٍا گورئ پچ و لبیسانی موزیم انت.

کابلی موزیم شه ورٍ ورٍئ بازین اثرانی دارگئ سببا به ای سیم ودمگئ مُلکان بی متٍ انت، افغانستانی اسلامیین جمهوریی دولت گون ملل متحدئ یونسکوی مـدداچیزی شه پُلتگین اثرانا ودی کرتگیت، پُدوارگ به وطنا آورتگیت و به موزیما اشته. سری بازین بی توریان که به چنتی سالان گون امئ تاریخیین کهنین اثرانی موزیمان بوته، انگته هم امئ وطن، شه ربیدگیین کهنین خزانگ و ناپاین گنجان پرانت، کـه ایشانی ساتن و خوندی کرتن سرکار ومچین هموطنانی زمه واری انت، ایش مچانـــی وظیفه انت که وتی تاریخئ پر بالگین گوستگین دور وباریانی پربهاین اثرانا که په اماگدٍ و میراثئ ورٍا منتگنت آوانی کدرا بزانن و په وتی آیوکین نبیرگ و اوبادگان بساتن. اگه به لوگا کهنین سکه (زر)، کوزگ، قلمیین کتاب و دگه چیزی که تاریخیین گوستگی بدارنت داشتگ بن، آوانا به موزیمان برسینن که اودا په جوانی ساتتگه بنت. وتی ملیین زمه واریا په شری تسر کرتگن. همی راز هچبر به غدیمیین جاگهان که اودا کهنین چیزانی بوتنئ گته بیت، شه وتی دیما، وتسر کُرم و کود مه سندن، بزانن که تاریخیین کهنین اثرانی ودی کرتن و شه حاکا درکرتن و ساتن امئ کار نه انت. اگه گندن که کسی وت سر و چیرکایی ای کارا

کنت، آیرا میلن و بگشن که منی براس ای کار منی و تی نه انت.

معلمئ تچ تاگ:

* سبخئ سرگالا که موزیم انت به تختئ دیما لکیت و په وانندگانی پکرئ نزینک کرتنا شه آوان سکین دیوکین جسته کنت.

* سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه دو وانندگا لوٹیت که سبخا په برزین تواری بوانںنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمئ هبراناکوشکننت، گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا به میزانی سرا کلنت، وتی هوشا به معلمئ سوگه وراهشونیان گرنت.

* دووانندگ گوستگین سبخا په برزین تواری وانیت.

* سبخا هیل زورنت ونوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به کتابچها لکنت.

* چیزیکه معلم گشیت کوشکننت، جستانی پسوا دینت.

شه وت کرتن:

* معلم په ایشی که شه وت بکنت که بارین وانندگ سبخا جوان هیل زرتگنت شه آوان لهتین جسته کنت، پسواناکوشکنت، سوگه وراهشونیش کنت.

گسویین کار:

شمئ هرگجامی په امئ شار امئ گس انت ء باروا پنچ کیشک به وتی کتابچهان بلکت.

ویل خرچی

مخسد:

* وانندگ سبخا بوانںت و بلکنت.
* ویلین خرچ کنگئ تاوانا بزاننت.
* به ویلین خرچئ جاگھا پسان کرتنئ پکرا بنت.

جست:

۱ - ویلین خرچ کنگ کٹ داریت یا تاوان؟
۲ - اگه ویلین خرچ کنگئ جاگھا به پسان کرتنئ پکرا بن چونه بیت؟
۳ – ویل خرچیی خوگرگئ پا چون انت؟

ویلین خرچ کنگ ایش انت که کسی در شه اڑ و لوٹگا چیزی خرچ بکنت، ایش خرچ کنگ نه انت بلکین گون اسرافا هم وڑ و هم کوپگ انت، پو و سرید هما انت که به ای بارا دلگوش کرته و نه تانکا ایش که ویلا خرچه نه کنت بلکین پسانه کنت و نه لوٹیت که یک افغانی ویلا خرچ بیت. انچا یک افغانی زری حسابه نه کیت که کسی چمئ دیما بگیت بلی اگه هپتگ، ماه، سال و ده سالئ پسان کرتگ ویگجا نز آورتگ بنت و یکوارا حسا ب کرتگ بنت بازین زریه بنت ویه وختئ مزنین اڑ وضرورتی دیما گپتگه کننت.

شه ویل خرچیی وڑ وڈولان ادا مثالی را بیانه کنن، مرید ورناین وانندگی انت به وتی کیتوا مبایلی گون وت چاره دنت که وتی اڑو ضرورتا بوجیت، همیکه سهیه بیت که به شارا نوکین ڈولئ مبایل آته په ڈیل و چم هم چمیی خاطرا ای ڈیلئ ٹکر شـه نوک آتگین مبایلان زینت و وت هم جوان زانت وگندیت که هما دیمئ یکین هم آیی ارا بوجتگه کرت، دگه ایش روش

ودراین ویل خرچی زانتگه بیت.

آباید پکر کنت که آگه وت ای زرانا کار نه داریت، به لوگئ تها دگری کارداریت و آگه هیچکسا کار نه انت دگه په وتی هلکی مسیت و یا مکتبئ آباتیا کمک بکنت، یا یک خوار و بی وسی را کمک بدنت، بی ماس و پسین یتیم و یا جنوزامی را دستگیری بکنت ویک شل ولُکی را مدد بکنت، یعنی انچین کاری بیت که گون وت ودگران کمک بیت.

ویل و ناخستین خرچ کنگ، وترا به چم همچمیی که جوانین آسر و نتیجی نداریت گون کرتن شر نه انت، باید انسان باز دورا پکر کنت و بزانت که مدام به یک حالا نه انت، وهدی که زر و هستیی واوند انت باید وترا زیان مه کنت و وتی ایشک و آشکئ حک و حکدارو نادار و بیوسانا شه هوشا مه بارت و ای رازئ ر اه سلوکی به دیما بگیت که باندئ روچا شومانی مه کشیت.

اسلامئ پاکین دین که هروهدا اما را به جوانین و نیکین کاران راه نشان دیوکی و سوگه کنت و شه ناورِ وویلین کرداران منع کنت اسرافا گندگه شیت و نه لوهِیت که کسی اسراف بکنت و مدام سوگه کنت که اسراف و ویل خرچی مه کنت و نعمتانا ویلاشه دستا مه دیت.

گون ای حکیکتی زانتنا، که هستی و نعمتانی ویلین شه دستا داتن و خرچ کرتن شر نه انت ومیانهین خرچ کنگی راه سلوکی بدیما گپتن و به کتهوک و خیرین کاران، خرچ کنگ تاوانی نه داریت باید شه هما چیزان که دارن په بود و جوانی خرچ کنن که به دگه وهده وپاسی گون سکی و تنک دستیی دیم په دیم مه بین.

معلمئ تچ وتاگ:

* نوکین سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه وانندگان سبخئ سکین دیوکین جستاناسوجه کنت.

* شه وانندگان لوهِیت که وتی کتابانی دیما بچارنت و بشکننت، وت سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* لوهِیت که دو وانندگ په رون ای سبخا په برزین تواری بواننت.

* واندگان سئ باره کنت که گون وت په ویل خرچیی تاوانی باروا هبر بدینت.

* په واندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت.

واندگانی تچ وتاگ:

* سکین دیوکین جستاناکوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.

* معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت و نوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان لکنت.

* دو واندگ سبخا په برزین تواری واننت.

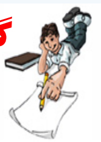
* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشیت په باز دلگوش کوشکننت.

* په اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا گشنت.

* سئ واندگ په وار چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر په برزین تواری گشنت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که شه وت بکنت که بارین واندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسواناکوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت و په آوانی لکتنئ مهارتئ گیش کرتنا چنت جمله گشیت که بلکنت.

گسوبین کار: عزتمندین معلم واندگانا سوگه کنت که په ویل خرچیی باروا شش کشکئ کاسا نمشتانکی بلکنت.

مرک آروک (مخدرین چیز)

مخسد:

- واننڈگ سبخا بواننت وبلکنت.
- مخدرین چیزانی تاوانا بزاننت.
- شه مخدرین چیزانی عملیانی گندگین زندا سی بنت.

جست:

* مخدرین چیزانی ناماگشتگه کنت؟
* مخدرین چیزانی تاوان چی انت؟
* مخدرین چیزانی عملیانی زند چون انت؟
* پچی باید شه مخدرین چیزانی عملا دوری کنن؟

مخدرین چیزانی عمل بنیادما گون گندگین روچان دیم په دیمه کنت، همایی که عملیه بنت، نه تانکا ایشکه وتی دُراییا شه دستا دینت بلکین وترا به دگرانی دیما کم و جاله کارنت. اسلامئ پاکین دین شه هما سروهدان مچین آ چیزانی کارمرز کرتنا که کم یاگیش نشیه دارنت، بنیادما بی سد و ساره کننت په دُرایی وجوڑیا تاوان ودیه کننت و به مجگ و پکرئ سرا گندگین تاثیری پرینت سک گندگ گشتگیت.

په ایشی که جهانیین کچانی، مخدرین چیزانی دیم گپتگ بیت، شه ملل متحدئ نیمگا بین المللیین چاریی گرگئ کمیتئ جوڑ و کارا بنا کرتگیت که شه وتی جوڑبوتنا تا انون په مخدرین چیزانی دیمگیری و منع کرتنا کاریین تچ وتاگانا تسر رسینتگیت.

نسوار، سیگار، چلیم، چرس، شراب، تریاك و پودر و دگه شه مخدرین چیزان انت که هرگجامی کارمرزکرتن په بنیادما تاوان داریت.

نسوار که به ملکا گیشتر داب انت و مردم به لنتئ چیرا پوك دینت و یا لهتین به وتی گینا پیشك کشنت باز سك تاوان داریت، تاوانی ایش انت که یکیو دنتانانا خراب کنت و به دپا گندگین بوی ودیه بیت و هبر به جای رسیت که بنیادما گون سرطانی ناجوڑیا دیم په دیمه کنت.

چلیم و سیگارئ کارمرز کنگ بنیادمئ پپئ خرابیی سببه بیت و هم کشوکین ناجوڑی گون وت دارنت.

چرس، شراب، تریاك، پودر و دگرانی کارمرزکرتن و کشگ مردمئ نادُرایی سببه بنت و ای چیزانی عملی روچ په روچ لاگر و بی وسه بنت، حون و گوشتش هشکه بنت ورنگش زرد ه بیت. مخدرین چیزانی عملی به وتی منا په وتی وشال ساتنا عمله کننت مگه به حکیکتا انچوش نه انت، آ وتی دُرایی وجوڑیا که مزنین نعمتی انت گون خطرا دیم په دیم ووترا به مرکئ کنڈا نزینکه کننت. بید ایشی مخدرین چیزانی عملی په وتی عملئ دستا آورتنا وتی پاکین داراییا شه دستا دینت وگون هرروچی گوزگا ای عمل به سریش گیشه بیت و هبر به جای رسیت که وترا ساتتگه نه کننت و هرچون که بیت باید وتی عملا بگرنت و آگه زرو دارایی الاس بنت دگه مجبور انت که په وتی عملی دستا آورتنا وتی دستا سونی دگران تچك کننت، آ لنکه نانی پکرا

نه انت. تانا و تانا عملئ غما انت و همیکه زرش آوانی عملا پوره نه کرت، دگه هرچی که دستیش کپت پلنت و بها کننت که وتی عملا بزننت ووترا نشیه بکننت.
مخدرین چیزانی کارمرزکنوک کارکنگئ واك و توکا شه دستا دینت، نه تانکا ایشکه په وت کاری کرتگه نه کننت، بلکین آوانی وتی و نزینکین حکدار و سیاد هم، شه آوانی دستا پازابه بنت و کرا کرا هبر به جای رسیت که شه اوستاتن و نشتنا،گون آوان دوریه کننت و آوانا شه گسا دره کننت. چنکس سك و دردینوك انت که مردمی جندئ عازیز، وتی و سیاد شه مردما دیم بگرد ینتت وبیزار بنت، نه تانکا ایشکه شه آیی وش مه برنت بلکین په آیی دیستنا هم وش مه بنت و آیرا شه لوگ و جاها در کننت. گون انچین رانده ین جاور وحالتی دیم په دیم بوتن هیچ انسانی را نه برازیت، انسانئ شان و عز ت شه مچین موجودان گیشترانت دگه پچی گون مخدرین چیزانی کارمرز کرتنا وتی شان و عزتا گون تاوان و خطرا دیم په دیم بکنت، اپسوز به آیی حالا که وت وترا گون زیانی و زوا لیا دیم په دیمه کنت.
افغانستانئ اسلامیین جمهوریی دولت، په مخدرین چیزانی دیم گیری و منع کرتنا، کټوکین گام گیج تسرکرته و مخدرین چیزانی خلاپئ جدوجهدی سرا آنکس دلگوش کرته که به وزارتئ کچانئ اداره یی کاره کنت و به وطنئ هرنیمگئ په مخدرین چیزانی کشگ، بهاکنگ و زینگ و غچاغیی دیمگیری و منع کرتنا شپ و روچ کار ه کنت.
همی راز امئ عزتمندین دینیین عالم و داننده هم په مخدرین چیزانی دیمگیری کرتنا بازکوشست و تلواسگ کرته و کننت و هروهده به مسیت و دگه جاگهان مخدرین چیزانی تاوان و خطرئ باروا هبره دینت و مردمانا سی و سریده کننت و په ای ډولی مردمانا شه ای گندگین عملا دوری کرتنئ سوگه کننت، همیکه مردم شه مخدرین چیزانی عملئ گندگیا سی و سر پد بنت و شه آوانی کار مرز کر تن، زیتن و بها کرتنادوری بکننت دگه امی هیچ هموطنی دُرایی و جوړی که په بنیادما مزنین نعمتی انت گون خطرا دیم په دیمه نه بیت و مچین به وتی لوگ و هندا په پت و عزت زندگی کرتگه کننت.

معلمئ تچ وتاگ:

* وانندگانا سئ باره کنت که گون وت سبخا بواننت.

* سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* لوٹیت که دو وانندگ سبخا په رون په برزین تواری بواننت.

* په وانندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت.

په گشتگین مطلبئ باروا شه آوان جسته کنت.

* شه سئ وانندگا لوٹیت چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت په رون یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

* په لکتنئ مهارتئ گیش کرتنا چنت جمله په وانندگانی لکتنا گشیت که بلکنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمئ توارا که سبخا وانیت کوشکننت، نوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان سیایگه کننت.

* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشیت په شریه کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا دینت.

* سئ وانندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکوار دگه شه بر په برزین تواری گشنت.

* چیزی که په آوانی لکتنا گشیت لکنت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په ایشی که مالوم بکنت که بارین وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسوپین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که مخدرین چیزانی تاوانئ باروا پنچ کشکئ کاسانمشتانکی بلکنت.

زوان راهنبد (گرامر)

بلوچیی " زوان راهبند " یا گرامرپه ایشی ادا آورتگ بوته که بلوچیی زوانئ تعلیمئ شاگرد و هیل زوروک گون آوانی وانتن و پو وسرپد بوتنا بلوچیئ زواناگهتر وشرتریات بگرنت.

ای زوان راهبندئ بریبرکنگی پهرا بلوچیی زوانئ مزن نام وتوارین نویسوک و شاعرعبدالرحمن "پهوال" ستای ورئ کوشست وتلواسگ کرتگیت، آیی ای زوان راهبندا په بلوچیی زوانئ قاعده وراه وراهبندانی نشان داتنا سادگ و آسانه زانت وگشیت که اما په ای زوانئ راهبندانی باروا شه زبان شناسیی علمئ دیما په هورت گندی نچارته و تانکا مزنین قاعده وراهانا روش کرتگن، چیا که زوانئ خاطرا پٹ و پول و آیی توارانی نشان داتن زبان زانتانی کار انت و مارا امیت انت که آیوکین ورزادگ و بلوچ پُسگ بری راهاگام چست بکننت و وتی زوانئ مچین خصوصیتانا په هورت گندی پٹ وپول بکننت و آیرا په بلوچ و غیر بلوچین واننڈگ و شاگردان چو جوانین راه نشان دیوکی پیش بدارنت..

جملانی جزو اجزا -

آگالی (کلیمه) ایکه شه آیی جمله، عبارت و کلام جوڑه بنت کلامئ جز واجزاگشتگه بنت و آ ایش انت:

نام، صفت، ضمیر، فعل، قید، ارتباط، اصوات (توار) و روابط که شه ایشان به همی کتابا لهتینش آورتگ بوتگیت.

نام: نام هماگال انت که گون آیی مردم، حیوان وچیزی نام گپتگ و درگیتگه بیت چو:

۱- مرد، جن، ماس، پس، براس، گهار، بیبرگ، هانی، شیمرید.

۲- اشتر، مُرگ، مورینک، لگو، گوک

۳- گس، کدوگ، سنگ، شری، گندگی، کنڈی

فعل: فعل هما گال انت که کار، مردمی یا چیزی حالتا به یکی شه سئ زمانگان روش بکنت، دگه هرفعلی سئ پکرئ واوند انت. کاریاحالت، زمانگ و شخص.

چو:

- احمد شت.
- احمده روت.
- احمده لوٹیت بروت.

ادا سئ کار به سئ وهده و زمانگا نشان داتگ بوتگیت، برزگئ سیکین جمله فاعل یا کنوکئ واوند انت. په ایشی که هرکاری راکنوک کنت، دگه به هرجمله یی تها " کنوک" باید بیت.

هرجملی بنیادیین بار فاعل، فعل و مفعول انت.

کنوک یا فاعل آ انت که یک کاری کنگی نسبت به آیی داتگه بیت یعنی یک کارکنوکی بیت.

چو:

امید شت، اشترآپ وارت، که ادا امید و اشتر هردوکین فاعل یا کنوک انت که روگ وورگئ کارا (فعلا) تسررسینتگنت.

مصدر: هماکارانت که کسی یا چیزی بکنت مگه زمانگی واوند مه بیت چو: کپتن، گشتن، شتن و...

بلوچیی زوانا مصدرئ علامه ونشان (ت + ن = تن) انت و اگه نونی (ن) حرفا شه بلوچیی مصدرانی آخرا دور بکنن مطلقین ماضیا بدله بیت چو: کپت، گشت، کشت بعضی به ای خیالا انت که مصدرئ نشان (گ) انت که فعلانی ریشگئ آخرا آورتگه بیت. چو: کپگ، کشگ، روگ، آیگ، مانگ، نندگ، زانگ، شانگ و...

لازمی ومتعدی:

به زوان راهبندا (گرامرا) فعلانا به دو کوتا "لازمی ومتعدی" باره کننت و آوانی توپیرا انچوش روشه کننت:

لازمیین فعل: هما انت که آیی فاعل روش و زانتگ بیت چو:

- اکبره هندیت.
- کریم روت.

متعدیین فعل: هماانت که فعل شه فاعلاگوسته ومفعولا برسیت. چو:

- نصیرکتابا ونت.
- کریم تروکا وارت.

معلمئ تچ وتاگ:

* ای سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه واندگان سکین دیوکین جستانا سوجه کنت.
* سبخا په برزین تواری وانیت ونوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیمالکیت.
* شه دو واندگا لوٹیت که ای سبخا په برزین تواری بواننت.
* واندگانا سئ باره کنت که گون وت په جملانی جز واجزای باروا هبربدینت.
* په واندگانی اوشکتنا مطلبی گشیت.
* گشتگین مطلبئ باروا شه آوان جسته کنت.
* لوٹیت که سئ واندگ هما چیزا که دیما شه جستان اوشکتنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.
* په واندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک بوتنا لهتین جمله په آوانی لکتناگشیت.

واندگانی تچ وتاگ:

* سکین دیوکین جستاناکوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.
* معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان لکننت.
* چیزی که معلم په اوشکتناگشیت کوشکننت.
* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا دینت.
* سئ واندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بر گشنت.
* چیزی که په لکتنا په آوان گشتگه بیت لکنت.

شه وت کرتن:

په سبخئ شه وت کرتناکه بارین واندگ سبخاهیل زرتگنت آگه نه شه آوان جسته کنت

گسویین کار:

واجین معلم سوگه کنت که ای سبخئ اولی تاکدیما به وتی کتابچهان بلکنت.

ماینانی رند

مخسد:

- واننداگ سبخابواننت وبلکنت.
- شه ماینانی تاوانا سی وسرپد بنت.
- شه ماینانی رندا دوری بکننت.

جست:

- کئ ماینانی تاوانی باروا هبرداتگه کنت؟
- تا انون ماینئ تاوانی بوتگی را دیستگت؟ گجا
- پچی باید وترا شه ماینانی رندا دور بساتن؟
- جایکه ماین داشتگ بیت چون زانتگه کنن؟

ماین بازگندگ و کُشوکین چیزی انت که مردم آیرا نه گندیت، به گوستگین چنتی سالان به امئ وطنا باز ماین به ڈگارا اشتگ بوتگیت، به مرو جنگئ وهدان ماین گیشترکی به سرکانی کر و دامون، پُل و بازارئ پاناد و آپسرانی نزینکی و پوجی و امنیتیین پوستهانی ایشک و آشکا کُرم کرتگ و اشتگ بوتگنت، ماین به بنیادم، دگه زندگ جان وموټرو جنگیین وسیلانی خلاپا کارمرز بوتگنت.

ماین ډول ډ ولی شگل دارنت، یک رازئ انچین ماین انت که گونډین زاگانی گوازیی لک و تروکئ رازا انت و همیکه کسانین زاگانی دستا کپت رندا شه دمی گوازی کرتنا ترکنت و مرک و ټپئ سببه بنت، دگه رازئ ماین آ انت که تانکا مردماناگون مرک وټپا دیم په دیمه کننت، موټر و پوجیین وسیلانی خلاپئ ماین هما انت که مزن تر انت و به حاکئ تها کرم کرتگه بنت که ایشانی تها انچین ماین است که آگه یکین واراموټر ودگه وسیله شه سریش بگوزیت نه ترکنت بلکین گون موټرئ گوستنا گواته گرنت، ورندا شه آیی که چنتی موټر یا پوجیین وسیله شه سریش گوست و گوات گپتنت ترکنت وموټرویا دگه وسیلانی ټکرټکر بوگ و مردمئ مرک و ټپئ سببه بنت.

ماین مردما همادما کشیت، دست و پادا بارت، چماناکوره کنت، پوز و گوشا زوریت کر وکوت کنت، گسئ نازاکین زاگ یا مزن و نان آروکا گیت، غم وسوگ کاریت و گوار وماسانی سیاین چادرا گیشه کنت، مردمانی گل ووشالیا زینت و آوانا به غم و سوگئ کونټئ سرا نادینیت.

ماینانی گیشتر دیمحونی کسانین زاگ انت، پرچی که زوت گوازیه ورنت. همیکه براهدارین چیزی که به ظاهرا گوازیی وسیلئ رازا داریت گندنت دگه زوت دستا گرنت، سی نه دارنت که انسانئ بدواه به آوانی تها ترکتنیین چیز اشتگنت، یا همیکه شه گسا ډنا رونت توپانی نه ترکتگین تیرانا (مرمیانا) گندنت، شه ناسرپدیا گونش گوازیه کننت که گون ای تیرانی ناگتاین ترکگا مرنت و ټپیه بنت.

ڈگاریین ماین بنیادم، حیوان،کسان ومزن و مرد و جنا درسته نه کنت، هرکه گونی نزینک بوت زرابئ گندیت و تاوانیه بیت و انچوزانتگ بوته که شه ماینی هر پنچ دیمحونیا (قربانیا) یکی کسانین زاگ انت که شه نازانتیا گوازیه ورنت و به هرچیا دسته پریننت.

شه حسابی که ملل متحد گپتگیت هرسالگ نزینک پانزده تا بیست هزار مردم شه ماینانی

ترکگئ سببا کشتگ و تاوانیه بنت.

همیکه جای روگی نیتا دارن باید به ای هبرا باز دلگوش بکنن که شه کهنگین پوجیین جاگه و هنداں مه رون، همی راز کهنگین ده و هلکانی ایش و اشکئ گوستنئ وهدا، وتی هوشا بگرن که شه جایکه کهنگین جنگیین وسیله دیستگه بنت مه گوزن، همی رازشه جایکه اودا حیوانانی اڑوک کپتگ بنت مه گوزن، که به انچین جاگهان مایناںی کرم کرتن ومنتنئ گت باز انت.

په ایشی که مایناںی جاگه مالوم بیت و در کرتگ و بی اثر کرتگ بنت به باز جاگه و هنداں ماین پاکیی کارکنوک ماین ودی کرتنئ کارانا تسر کرته و مایناںا ودی کرتگنت، چوکه لهتین جاگهان که ماین ودی کرتگنت یا اودا مایناںی ودی بوتنئ خطر و ترس انت، گون سنگان که سور رنگ کرتگ بوتگنت نشانی کرتگنت که ایش تا یک حدی گون اما به خطرئ زانتنا کمکه کننت.

ایش ماس وپس و دگه هر مزنئ ذمه واری و مسوولیت انت که کسانین زاگانا شه مایناںی خطرا سی و سرپد بکننت و بگشنت که به نادرا و نامالومین جاگه و هند و کهنین کلات و نارو جوانی کرو دامونا چار مه کننت، به هرچیا دست مه پریننت که باز سک تاوان دارنت و زوتی مرک و ټپئ سببه بنت. باز دیستگ بوته که کسانین زاگ شه مایناںی ترکگئ سببا مرنت، کوت و کوره بنت یا که دست و پادش گڈتگه بیت. انچین کسانین زاگ مکتبا شوتگه نه کننت و تا که زندگ انت، کارئ تسر کرتنئ واک و وسا، نه دارنت و وتی کهولی کوپکانی بڈ ا انت.

معلمئ تچ وتاگ:

* سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه دو واندگا لوټیت که سبخا په رون په برزین تواری بوانںت.

* واندگانا سئ باره کنت که هرباری گون وت په مایناںی خطرئ باروا هبر بدینت.

* په واننداگانی اوشکتنا مطلبی گشیت.
* په اوشکتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت.
* شه سئ وانندگا لوٹیت چیزیکه دیما شه جستان اوشکتگنت یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشنت.
* په وانندگانی لکتنئ مهارتئ گیش کرتنا په آوانی لکتنا لهتین جمله گشیت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* دو وانندگ سبخا په برزین تواری وانیت.
* وانندگ به سئ باراگون وت په مایانانی خطرئ باروا هبره دینت.
* چیزیکه معلم په آوانی اوشکتنا گشیت په شریه کوشکننت.
* په گشتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا دینت.
* سئ وانندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکوار دگه شه بر په برزین تواری گشیت.
* چیزی که په آوانی لکتنا گشتگه بیت لکنت.

شه وت کرتن:

په ایشی که عزتمندین معلم په وت مالوم بکنت، که وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه، شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسوبین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که په دوری کرتنا شه مایانان نمشتانکی بلکنت که پنچ کشک بیت.

نیوگانی پیدگ

مخسد:

- واننده‌گ سبخا بواننت و بلکنت.
- نیوگانی پایدگ و کٹا بزاننت.
- به هرموسمیٔ شه آ موسمیٔ نیوگان بورنت

جست:

- چنت رازئ نیوگا درسته کنت؟
- به شمئ الکا نیوگ دارین درچکانی باگ است؟
- گجام نیوگا وش دارت؟

نیوگ هم دگه خوت و ورگیانی وړا شه باز کټوك و جوانین نعمتان انت که خداوندﷻ په وتی بندگان باگانی درچکانی برو حاصل کرته، اگه په شری بچارن گندن که باگ شه یك نیمگا امئ ده و الکك و شار و آباتیی براه و سرسبزیئ سبب بوته و شه دگه نیمگا آیی بروحاصل که وش و تامدارین راز رازئ نیوگ انت جوانین ورگی زانتگه بنت.

نیوگ نه تانکا ایش که جوانین براه و زیب ووشین تام و مزگی دارنت، بلکین بازین ویتامینی هم دارنت که بنیادمئ وجود په آوان اړ انت، اگه مردما برسیت و وسی بیت که شپ وروچئ تها چنت وار نیوگ بوارت باز کټوك انت.

داکتر شنت، همایکه شپ وروچئ تها چنت وار نیوگ ورنت، کمترگون نادُراییان دیم په دیمه بنت، به امئ وطنا نیوگ دو راز(تر، حشکك) ودیه بیت. گیشترکی نیوگ به لوارئ موسما رسنت که هم تر وتازگ ساتتگه بنت و هم هشکك کرتگه بنت که هردو رازا تر و حشکك وارتگه بنت و هردو رازا پایدگ دارنت.

نیوگ چنت رازئ انت چو: انگور، انار، توت، آلو، زردالو، شفتالو، سیب، ناکك، پسته، جلغوزه، ترکك و کوټگ و دگه... و چنت رازئ رنگ دارنت چو سبز، سوروسبز، نارنجی، زرد، سپیت و دگه... نیوگ هررنگی که بیت وتی تام ومزگ و ویتامینا داریت که په بنیادمئ جانئ ضرورتئ پوره کرتنا باز نپ و پایدگ دارنت.

امئ عزیزین وطن افغانستان، باز شرین آپ، هوا و حاکی داریت که په هر رازئ باگ و باگداریا جوان انت. به امئ وطنا هررنگئ نیوگئ درچکك په شری ردیت و مزنه بیت شه همی سببا به ای ملکا راز رازئ نیوگانی درچکئ نادینتن و مزن کرتن شه باز غدیما داب بوته و انت.

افغانستانی جوانین نیوگ ایش انت:

انگور(بازین رازئ)، انار (چنتی رازئ)، انجیر، سیب، توت، زردآلو، بادام، پسته، کوٹگ و گلو که چنتی رازان ودیه بنت، شه ای نیوگان نه تانکا ایش که امئ هموطنانی جند کاره گرنت و به جتا جتاین موسم ووهدا تر و هشک ورنتش، بلکین به درملکا هم په بها دیم داتگه بنت.

افغانستانئ نیوگ به درملکا، نام وتواریئ واوند انت و شه نیوگانی بها کرتنئ سببا، هموطنین باگدار و سوداگر جوانین نپ و پایدگی دستا کارنت.

دیمئ وهده و پاسان، که به وطنا په کشین راه و سرٹک نه ات وپه نیوگانی ساتنا سرد جاه جوڑ نه بوتت، همیکه لواروتموسا نیوگ رستنت، باگداریک وهدا وتی درچکانا شانتنت ونیوگانش نزه کاورتنت و په بها کرتنا به دگه جاگهانی شار و بازاران برتنت، آوانی بازین رستگین نیوگی، به راهئ دراجیا بٹ و خرم ویا تپی و خرابه بوتنت که تپی وخرابین نیوگا که شر نه انت و په دُراییا تاوانه رسیننت کسی نه زیت و به گردنیش باره بوتنت. انون هم امئ هموطن رازیکه درده وارت په وتی هرموسمئ نیوگانی ساتتنا سردجاه نه دارنت، پمیشا گون بازین تاوان و سکیان دیم په دیم انت. چیزی که په آوان کمی جوان بوته و په آوانی نیوگانی رسینگا به شارو بازاران کمک کرته، راه و سرٹک انت. سری ایشی امئ عزیزین هموطنین باگدار په گهترین نیوگانی دستا آرتنا شه باگداریئ نوکین راه و راهبندان کاره گرنت ویل و کم حاصلین درچکانی جاگها جوانین درچک و نیاله نادیننت و وتی باگداریی برو حاصلا گیش کنان انت.

معلمئ تچ وتاگ:

* ای سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه واننگان لهتین سکین دیوکین جسته کنت
* سبخا په برزین تواری وانیت.

* نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه دو واندگا لوٹیت که ای سبخا په برزین تواری بوانت.

* واندگانا سئ باره کنت که گون وت په نیوگی نپ و پایدگئ باروا هبربدینت.

* په واندگانی اوشکتنا په آوان کسانین مطلبی گشیت.

* په واندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک بوتنا په آوانی لکتنا چنت جمله گشیت که بلکنت.

واندگانی تچ وتاگ:

* معلمئ توارا که سبخا وانیت کوشکننت، نوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان سایگه کننت.

* دو واندگ په رون ای سبخا په برزین تواری وانیت.

* چیزیکه په اوشکتنا گشتگه بیت کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا گشنت.

* سئ واندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بریه برزین تواری گشیت.

شه وت کرتن:

په ایشی که واجین معلم په وت مالوم بکنت که واندگ سبخا په شری هیل زرتگنت آگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت. سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: عزتمندین معلم واندگانا سوگه کنت که په نیوگی نپ و پایدگی باروا شش کشکئ کاسا نمشتانکی بلکنت.

حضرت عمر (رض) رحم

مخسد:

* وانندگ سبخا بواننت و بلکنت.
* شه حضرت عمر (رض) رحم و دلسوچیا سی بنت.
* به خیررسینگئ کاران دلگوش بکننت.

جست:

* کئ حضرت عمر (رض) رحم و دلسوچیی باروا هبرداتگه کنت؟
* تا انون حضرت عمر (رض) باروا چی اوشکتگت؟
* حضرت عمر (رض) گون مردمان چونین راه سلوکی داشت؟

حضرت عمررضی الله عنه، به وتی خلافتی وهده و دورا، باز واران به شپی پاسا به شارئ تها چاره کرت و وترا شه شارئ جاور وحالتا سیه کرت. یک رندی همی دابا یک سونی روگا ات، دیست که به شارئ یک نیمگی نوکا گدانی جک بوته که تا انون نه ات، وهدی که گدانئ نزینکا سر بوت دیست که مردمی اودا نشته و شه گدانی تها فریاد و تواری اوشکتگه بیت، آ مردمی نزیکا شت، سلام دات و شه آیی سوج کرت که تو کئ ای؟

آیی پسو دات که: یک مسافری اون، جنگلئ نندوک اون. لوتین که امیرالمومنینیا بره یین و شه آیی په وتی اڑو حاجتئ پوره کرتنا مدد بلوتین.

حضرت عمررضی الله عنه شه آیی سوج کرت: ته بگش که چی سکی یی داریئ، شه گدانئ تها تواری اوشکتگه بیت.

آ واجه پسو دات: منی جنین زاگ دیستنئ دردا انت.

حضرت جست کرت که آیی نزینکا دگه جنین زاگی هست؟

آیی، پسو دات که نه دگه جنین زاگی نه انت. حضرت شه اودا پاد آت و وتی لوگا شت ؑگون وتی لوگ بانوك حضرت ام گلثوم رضی الله عنها گشت که ثوابی یک مزنین کاری په ته ودی بوتگیت.

آیی جست کرت که: بارین چی هبری؟

حضر ت پسو دات: یک جنین زاگی، به زاگ دیستنئ دردا انت، تانکا انت .

آیی گشت: هان هان ! من په ای نیکین کارا تیارون.

حضرت عمررضی الله عنه گشت که: هرچیزی که جنین زاگی کپتن و زاگ دیستنئ وهدا کاره کیت، چو: روگن و دگه ضرورتئ وڑئ چیزان گون وت بزور.

آیی همی چیزانا زرت و رادگ بوت.

حضرت عمررضی الله عنه – پد پدا رادگ بوت، اودا سربوتنت. حضرت ام گلثوم – رضی الله عنها به گدانی تها پترت و ناجوڑین جنین زاگئ خذمتا کرت، همیکه جنین زاگئ، زاگ پیدا بوت حضرت ام گلثوم رضی الله عنها شه گدانئ تها توار بال آورت و گشت: امیرالمومنین! وتی دوستا بچکئ پیدا بوتنئ مستاگ بدئ.

وهدی که امیرالمومنینئ نام به آ مسافرین مردمئ گوشا رست، دگه باز خپه و پریشان بوت. آ حضرت فرمات: پریشان مبو. شه وتی لوگ بانوکا، لوٹت که جنین زاگا چیزی بوارینیت. حضرت ام گلثوم رضی الله عنها آیرا چیزی وارینت و لوهیا که به تهی چیزی ورگی منتت دِنا دات.

حضرت عمررضی الله عنه آ مردما گشت: بزور ته هم بور، مچین شپا ته بی واب بوتگئ، باندات منیا بیا که په ته چیزی بریبر کرتگ بیت، شه آیی پد گون وتی لوگ بانوکا وتی لوگا شت.

حضرت عمر رضی الله عنه رحم و دلسوچی په آ اڑ و محتاجین مرد و جنا خیر و نیکیی مزنین چیدگ و مثالی انت که په بنیادما خیر و نیکیی رسینگئ جوانین راهشونی زانتگه بیت.

معلمئ تچ و تاگ:

* سبخا په برزین تواری بوانیت.

* نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما بلکیت.

* په واننداگانی اوشکتنا لهتین جمله بگشیت.

* گشتگین جملانی باروا شه آوان لهتین جست بکنت.

* په واننداگانی اوشکتنا لهتین جمله بگشیت، که جستانی پسواداتگ و پدی گشتگ بکننت.

واننداگانی تچ و تاگ:

*گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا به وتی دیما بلنت.

* سکین (انگیزه) دیوکین جستانا په شری بشکننت ووتی هوشا به سبخا بگرنت.

* دو وانندگ په رون سبخا په برزین تواری بواننت.

* سئ بارینت و هرباری جتا جتاگون وت په حضرت عمر(رض) و آیی لوگ بانوک حضرت ام گلثومی رحم و دلسوچیی باروا هبر بدینت.

شه وت کر تن:

واجین معلم په سبخئ مالوم کرتنا که بارین وانندگ په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان جست بکنت که:

- حضرت عمررضی الله عنه ی لوگ بانوکئ نام کئ ات؟

- بارین ای غریبین مسافر امیر المومنینا په جا آورت اگه نه؟

- بارین پچی امیر المومنین وتراگون آیی درستی نه کرت؟

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا به وتی کتابچهان بلکنت و شه بر بکننت.

دُراجاه

مخسد:

- وانندگ سبخابوانںت ویلکنت.
- شه دُراجاهانی ورو ڈولا سی بنت.
- شه دُراجاهانی نپ و پایدگا به دُراییا سی بنت.

جست:

- کئ دُراجاهئ باروا هبر داتگه کنت؟
- غدیما که داکتر و دُراجاهی نه ات نادُرا کیا په درمانا شوتنت؟
- دُراجا په بنیادماچه نپ و پایدگی داریت؟
- چنت دُراجاها دیستگت؟ نامیش زانت

به غدیمئ وهدان همیکه کسی نادُرا بوت، دگه وتی سیم و دمگی دانندگ و سرپدین کسیا که نادُراییانی علاج کرتنا زانت و سری پاچه کات شوت. آ کس شه وتی زانگ و تجربئ دیما، ناجوڑا دارو دات و گیشترکی داروانا آوانی جند جوڑه کرتنت و ناجوڑا داتنت که تاانون هم ای درمان کنگ به باز جاگهان داب انت. بلی گون وهده ووختئ گوزگ و علم وزانگئ ود و دیماروگا، به غدیمین طبابتئ پانادا په داکترانی رودینگا، طبیین زانشجاه (پوهنتون) جوڑ بوتنت که هما کس که لوټیت داکتر بیت چنت سال به اودا طبیبی علما هیله زوریت، رندا نا دُراهانا درمان و علاج کنت و په ایشی که نادُرا په شری چارتگ و ساتتگ و درمان بنت دُرا جاه جوڑ کرتگ بوتنت.

باید بزانن که دُرا جاه انچین هندی انت که اودا داکتر، نرس و جان سلامتیی دانندگ و سرپدین کس انت و په نادُراهانی ساتتنا جاگه و نپاد و دگه هررازئ آسانیی بریبر انت.

دُراجاه چنت ر ازئ انت چو:

- سرکاری
- مردمانی جندئ
- لس ولوڑ (یگجایی)

سرکاریین دُرا جاه:

سرکاریین دُرا جاه هما انت که شه سرکارئ نیمگا جوڑه بیت که به آوان نا دُرا انچا (بید زرئ داتنا) درمانه بنت و مچین خرچا سرکار به گردن و کوپگا گپته و هر دابئ خذمت کنگئ ذمه واریا منیت به ای دُراجاها نا دُرا نه نپادئ (بسترئ) و نه دارو و نان و آپئ زرا دنت، مچین خرچا سرکاره دنت.

مردمانی جند ئ دُراجاه: ای دُرا جاه هما انت که یک یاچنت مردم بارو ونهِ زورنت و جوڑه کننت وشه وتی جندئ کیتوا په دُراجاه و آیی لک و تروک و وسیلانی بریبرکرتنا زره دینت، ادا هم نادُراهانی درمان و علاج بیت مگه هرچیی خرچ شه نادُرا گپتگه بیت که ای رازئ دُراجاهانی خرچ بازانت.

لس ولوڑین دُراجاه: هما انت که گون سرکار و یکك یا چنت مردمئ بار زورگا جوڑه بیت که ادا هم نادُرا په درمان و علاج کرتنا رونت و درمانش بیت، په نادُراهانی نادُرایی درست کنگ و په شریین درمان کرتنا هر دُراجاهی بازین جتا جتا و رازرازئ بار وشعبه داریت که لهتینش جالگا نام گپتگه بنت:

- داخلئ بار.
- عملیات کنگی بار.
- آی سی یو.
- عاجل.
- سی سی یو.
- فزیو تراپی.
- رادیولوژی.
- جنین زاگانی کپتن وزاگ دیستنئ جاه و کسانین زاگانی ساتنی بار.
- کسانین زاگانی درمان کنگی بار.
- اداری ودگه بار.

دُراجاه چنت راز انت:

نپاد دار که په نادُراهانی درمان کرتنا وابئ نپاد اشتگ بوتگنت.

- کلینیکك که کمین بار و شعبئ داریت و به آیی کسانین نادُرایی درمان و علاج کرتگه بنت و په نادُراهان وابئ نپاد نه داریت و به ایشان گشیترکی سرپادیین نادُراهانی درمانه بیت.
- پولی کلینیکك که شه کلینیکا مسترانت، بازین بار وشعبئ داریت و به اداگیشترین نادُراهی درمان کرتگه بنت.
- کسانین زاگانی دُراجاه که به آوان تانکا کسانین زاگ درمان کرتگه بنت.
- جنین زاگانی کپتن (زاگ دیستنئ) بارهما خاصین دُراه جاه انت که په جنین زاگانی زاگ دیستن و جنین زاگیین نادُراییانی درمان کنگا جوڑ بوتگنت.
- په اعصابئ نادُرا ومخدرین چیزانی عملیانی درمان کنگا خاصین دُراجاه تچ وتاگه کننت.
- سلئ نادُرایی درست کرتن و درمان کرتنئ دُراجاه.
- دل وگوهرئ نادُراهیانی درمان کرتنئ دُراجاه
- غندئ نادُرایی خاصین دُرا جاه.

پو وسرپدین داکتر و پاک و جوانین دُراجاه که درمان کنگی هررازئ ازباب ووسیله وسرسبزوپاکین چاگردی دارنت، گیشتر و گهتر به نادُراهانی درمان کرتنا رسنت که درمان کنگی هرباری په نادُرایی درمان کرتنا مزنین تاثیری دارنت.
به انونیین وهده وزمانگا، گون هرروچی گوزگا، به درمان و علاج کرتنی بارا، نوکین دیما روگ ودیه بیت. همیکه شه آزمایگ و تجربهانی دیما، طبئ علمئ دانندگ په گجام نادُرایی باروا پٹ وپولانا تسره کننت و په سوب و جوانین آسر و نتیجئ گرنت، دگه آوانی ای سوب و کامیابیئ مستاگ په مچان رسیت و مچین داکترسییه بنت و شه ای آزمایگ وتجربهان کاره گرنت.
په ایشی که نادُرایی په شری درمان کرتگ بیت دگه داکتر باید انت نادُرای درد ودورا په شری بزانت. په ای زانگا طبابتئ انونیین لک وتروک ووسیله باز کمکه کننت، همیکه کسی نادُرا بیت، باید وتسر دارو مه وارت و په علاج کرتنا به داکتریا بروت ورندا شه داکترئ سوگه راهشونیی گرگا په وت هما داروانا بزنت که داکتره شیت، داروانا به وهده ووختئ بوارت، اگه به ایشی ضرورت دیستگه بوت که سوچن بجنت، په سوچنئ جتنا به کسیا بروت که ای بارا زانگ و تجربئ واوند انت، اگه به نا سرپدین کسیا بروت و سوچن بجنت تاوان داریت .همایکه سوچن جتنئ بارا مالومات داریت و به ای بارا سبخ وانته داروانی یگجا کرتن و اندازه و ورو ڈولا جوانه زانت واگه ناجوڑ کسیا روت وسوچنه جنت که به ای بارا چیزی نه زانت وتسروزوت سوچنئ داروانا یگجا کنت و سوچنه جنت نادُراها گون سکین خطرا دیم په دیمه کنت که به دُرایی جاگها آیرا به مرکا رسینیت وآ وختا شومانی نپ و پایدگی نه داریت.

معلمئ تچ وتاگ:

* سبخا په برزین تواری وانیت.
* نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیما لکیت.
* شه دو وانندگالوٹیت که سبخا په برزین تواری بواننت.
* وانندگانا سئ باره کنت که گون وت په دُراجاهی باروا هبر بدینت.
* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.
* گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت.
* شه سئ وانندگا لوٹیت که چیزی که دیماشه جستان اوشکتگنت یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

* په واندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک کرتنا چنت جمله په آوانی لکتنا گشیت.

واندگانی تچ وتاگ:

* سکین دیوکین جستاناکوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.

* وتی هوشا به معلما که سبخا په برزین تواری وانیت گرنت و په شریه کوشکننت.

* نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیمابه وتی کتابچهان لکنت.

* دو واندگ سبخا په برزین تواری وانیت.

* واندگ سئ باره بنت و هرباری جتاگون وت په دُراجاهی باروا هبره دنت.

* چیزی که معلم په آوان گشیت لکنت.

* چیزی که معلم په اوشکتنا گشیت په شریه کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسواگشنت.

* سئ واندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکوار دگه شه بر په برزین تواری گشنت.

شه وت کرتن:

عزتمندین معلم په ایشی که شه وت بکنت که واندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسواناکوشکنت، سوگه وراهشونیش کنت.

گسویین کار: عزتمندین معلم واندگاناسوگه کنت که چیزیکه په سرکاری، شخصی و لس و لوڕین دُراجاهانی باروا به کتابا لکتگ بوته به وتی کتابچهان بلکنت و شه بر بکننت.

لیب وگوازی

مخسد:

- واننده سبخا بواننت وبلکنت.
- شه لیب وگوازیانی ورۆدۆلا سی بنت.
- په سپورت کنگا به یکی شه ای گوازیان مشکول بنت.

جست:

- چنت رازئ لیب وگوازیی ناما زانت؟
- به شمئ ده و الکا زاگ چه وهدا گیشتر گوازیه کننت؟
- شما گجام گوازیا گیشتر وش و پسند دارت؟

گوازی شه باز غدیما، به کسانین زاگانی میانجینا داب بوته وانت، گوازی مشکولیی انت که بازین زاگی یگجا نزه کاینت و یک رازئ تچ و تاگی را تسره رسیننت که انچا گوازی انت بلی به حکیکتا سپورتی انت که به کسانین زاگانی میانجینامهر ودوستیا گیشه کنت. آوانا مشکوله ساتیت، هرموسم ووهدی لیب وگوازی شه یکی آدگرا توپیردارنت، چو لوارو زمستانا، یا به ماهتاپی یا که به تارینکین شپا، گوازی به شپا یا روچا به گس و لوگئ تها یا در شه گس و لوگا تسره بنت.

ادا لهتین گوازیانی نام گپتگه بیت: کتار، خسین، چیرکپی، کبڈی، گلی گل، تورت، پله پرینتن، کشتی گپتن و بازین گوازیی دگه انت.

کتار:

کتار دورازا انت، سئ کتاره و نو کتاره و هرگجام مردمئ دانگ جتا انت که یکی شه آدگرا توپیر وزانتگ بنت، اگه سئ کتاره ین گوازی بیت هرگجامی که دو مردم انت سئ دانگ واگه نو(۹) کتاره بیت نو دانگ انت. اگه یکی توموکه زوریت دومی ڈونکوک، اگه یک سنگوکه زوریت د ومی لٹوک. گوازی انچوش انت که یکی دیما ودومی به پدئ یک یک دانگ به بندکانی سرا کلنت، دانگانا رازی نچینه دینت که سئ دانگ به یک کشکئ سرا پد به پد بنت، مگه دومی کوشسته کنت که اولیا میلیت که سوبین بیت ای کارا بکنت و اگه یکی سئ دانگا به بندکانی سرا به یک کشکی راستامیا اشتگ کرت شه آدگرئ دانگان یکی را زوریت مگه بید کتارئ دانگان.

اگه یکی دوکتاراسوارکرتگ کرت، زوتی وتی سیالا پروشه دنت (ماته کنت). دوکتاره رازی انت که یک کتارئ پانادا دگه کتاری جوڑه کنت که هردوکینانی میانجینئ دانگ یگجا انت، اگه اینگوبلیت کتاره بیت واگه انگو بلیت هم کتاره بیت.

جی (جیگ، جستن):

به گرم ووشئ وهدا که هواسرد نه انت، ورناین زاگ به ده و الکی میدانیا نزه کاینت، جیه کننت. رازی که یک جای ساپگی تها کشکی کشنت دو، سه یا گیشتر کشکی سرا کوشتنت، سریناچوٹ کرته و هردو دستا زانسرا کلنت، گڈیین اتگ هم دیم شه دیما روش وجاره بیت،

یکی مزنه بیت و جییانا (جیوکانا) ازم و موکله دنت بس دگه شیت: یک، دو، سئ، گون سئ گشگا مچین جیه کننت هرکه دیمترا اتگ کرت گوازیا بارت.

خُسین:

به ماهتاپیان که شپ روشن انت ورناو کسانین زاگ به ده والکی پانادا نزه کاینت وخُسینه کننت که یکی شه ای گوازیان انت به ای گوازیا ورنا دو باره بنت، مچین یک پادا به ڈگارا کلنت و گون یک دستی آدگه پادئ مزنین ناون یا پادئ مجولوکا سکه ساتنت،کسترکین زاگ که انگته وتی پاداگون دستاساتتگه نه کننت وتی گوشاناگون دستا سکه ساتنت که ایشا پیچکه شنت یکی را که چالانکو بیت مادیگ گرنت و لهتین دگه وظیفه گرنت که مادیگا بساتنت و ایشک وآشکی کوشتنت.

گوازی بنابیت، اگه کسانین زاگی را که دستا به وتی گوشا گپته، دستی شه گوشئ جتاکرتنت دگه آ پوچه بیت که پوچ بوتن آیی دربوتنئ وج شه گوازیا بیت، همی راز هرگجامی دستا که شه پادئ مزنین ناون یا مجولوکا دور کرتنت یاکه آیرا پرینتنت آهم پوچ انت که باید شه گوازیی ای رونا دربیت و اگه انچینی ودی بوت که وترا شه ساتوکانیا گوازینت یا آوانا پوچ کرت ووترا به مادگینیا رسینت و مادگی دستا شه پادئ دور کرت گرد گوازیا بارت و ای رون آسره بیت.

چیرکپی:

دگه لیب که کسانین زاگانی (بچکانی) تها دود انت چیرکپیکه انت ای گوازی گیشتر به شپان تسره بیت که زی زات گون وت گوازیه کننت. به ای گوازیا چیر کپتن و وترا چیر ساتتن باز کدرداریت. گوازی انچوش انت که کسانین زاگ دو باره بنت و یک هندی را اتگ جاره کننت یک باری اتگئ پانادا مانیت و آدگه بار چیره کپیت. ای گوازی هم تانکایی وهم چنت مردمی تسره بیت، آ که شه اتگا دور انت ازم و موکل داریت که دورا سرپیت یا که نزینکا کُرم، جو، کهنه تندور، اوخور، تمک، گس، کُدہ یا کشاری تها چیره کپیت. ایدگه بار که اتگی ساتوک انت لهتینا په اتگی ساتنا کلنت ودگه په چیرکپتگانی ودی کرتنا چاره کننت و کوشسته کننت که سریتگین باریٔ زاگانا ودی بکننت، سریتگین گیشتر جُنجُره دینت که دیستگ مه بنت وچیرمانتت بلی په شیواری و بیسروتواروترابه اتگا برسیننت. ساتوک کوشسته کننت که دستش

به آوانی جانا بلگیت و آگه به هرگجامی دست لگت آ سوچیت، به گوازیی آخرا سوتگانی حسابا شه وته کننت هر باری سوچوك و بروکانی نمبر گپتگه بیت، رنداشه چنت میدان گوازیا سرجمین نمبر حسابه بنت هما که کمترسوچوك داشت گوازیا برتگیت.

کبڈی: که به ده والکی نزینکین میدانیا تسره بیت انچوش انت که ورنا نزه کاینت و په وتی وش دو باره بنت که هرباری حساب شه سئ (۳) تا ده مردما رسیت. به میدانیی میانجینا تچکین کشکی کشنت شه کشکا چنت گام دورترا هرباری وتی سیمئ تها کوشتیت، یکی شه یک باری سیما به آدگه بارئ سیمئ تها جیه کنت و پتریت، همیکه کشکئ سرا رست ردبه رد کوکاره کنت کبڈی کبڈی و کوشسته کنت که وتی چپین بارئ مردمانا (هماوانا که آیی شریک و همراك نه انت) دست بجنت و آیی چپین مردم کوشسته کننت که آیرا به وتی سیمئ تها بگرنت و تا وهدئ بساتنت که نفسی بسوچیت، آگه گپتنتی ونپسی سوت آ پوچ بوته و شه گوازیی میدانا دره روت وجایی ننديت و دگرانی ندارگا کنت و آگه سوبین بوت که شه وتی دیما چپین بارئ مردمی را دست بجنت وگپتگ نه بوت و نفسی هم نه سوت و شه کشکا گوست ووتی سیمئ تها پترت، گڈان چپین بارئ مردمی پوچ بوته و شه میدانا دره بیت. ای گوازی په وار انت که یک آدگرئ سیمئ تها په رونه پترنت و کبڈی کبڈیه شنت، و گوازی تا آختا رادگه مانیت که یک باری مچین باسك پوچ بنت، دیم شه دیما هر باری بندوبسته کنت که چنت رون گوازی بکننت.

گلی گل:

دگه گوازیی که به بلوچ ورناهانی تها داب انت گلی گل انت، ای گوازی انچوش انت که ورنانزه کاینت و دو باره بنت و هرباری شه وت مزن و سروکی داریت، هردو مزن که واك وذمه واریی واوند انت به گوازیا گون نه بنت بلکین به یک هندی نندنت و آدگه که به لیبا گون نه انت هم به یک جاگی نندنت، وشه دو باران یک باری به مزنانی جالسرا یا روچ دراتا کولوتو بنت و دومی بار به برز یا که روچ نشتنا نندنت مزن گون وته نندنت و یکی آدگرئ گوشئ تها نامی دره گیجنت، مثالی رازا: پالیزئ تها بنگاروك، هردوکین که تپاك کرتنت،یکی وتی همراکین بارئ

سرا تواره جنت:

شریکان ! گلی گل.

همراکی سوجیه کننت:

شه گلان چه گل ؟

مزن پسویش دنت:

پالیزئ تها

همراکی گون وت سلا وشوره کننت ونامی سرا تپاك کننت، یکوار گشنت تروك.

مزنش گشیت دییت وتی تروکا.

دومی بارئ واره رسیت که مزنش وتی همراکانا تواره جنت:

شریکان گلی گل.

همراکی سوجیه کننت:

شه گلان چه گل ؟

پسویش دنت.

پالیزئ تها.

همراکی سلا وشوره کننت ورندا جوابئ دینت:

بنگاروك.

آپرین برتت.

ایشه جینت دیمی آدگه باری زاگان و هرگجامی شه آوان یکی کوپگئ سرا سواربنت وآ ایشانا ته آوانی نپادا رسیننت و ایرش کننت و پدویی برگردنت ووتی جاگه و نپادانندنت وتا وهدی که هردو نیمگ لوټتگ بنت گوازی رادگه مانیت.

تورت:

ای گوازی گیشتر به ماهتاپین شپان، شه ورناین زاگانی نیمگا تسره بیت. به ای گوازیا هم ورنا دو باره بنت، هرباری په وت مزنی گچینه کنت وپه گوازیی بنا کرتنئ سرئ وار بوتنا، وتی میانجینا تیره دینت، هرگجامی پشک یا تیر که اوستات، روت و به دور دستان به گس، جلت، تمك،

کهدان، کُدۂ، وارۂ، و دور به کرتگ، جو، کهنین کلات، کُرم و پُلانی چیرا سرپنت، ای گوازی گون چیر کپیا نزینک انت، دومی باریٔ زاگ گون وتی همراکان په آوانی ودی کرتنا پتۂنت، هرجا که گت کننت که اودا بنت، همانگوره رونت همیکه یکی شه آوان دیستگ بوت هماکه دیسته په وتی همراکانی سی کرتنا کوکاره کنت:

تورت، تورت، تورت، مچی دیم اتگا جیه کننت، به ای گوازیا کوشسته بیت که چپین باریٔ زاگ وتی کشا زیان بکننت تا که آوانی پدیٔ گردوک آوانا ودی کرتگ مه کننت و ژندوژیل بنت، همی که شه سرپوکانی کرا رد و ئۂکری سستگ بنت ایش وتی نپادا بدلاینننت و آوانی شارندا رونت وسرپنت.

پله پرینتن:

دگه گوازیی که به ورناهانی تها داب انت پله پرینتن انت، ای گوازی دو مردمی یا چنت مردمی به جتاین باران تسره بیت، ای گوازی انچوش انت که گوازی کنوك یک جاگهیٔ کشکی کشنت و چنت گام دورترا، جای که کسی کوپ کرتگ بکنت کُرمی سندنت که حاکی نرم بیت و سنگ وۂونک مه داریت شه آیی رندا هما که گون وت به گوازیا چم هم چمی دارنت دورا کوشتنت و په وارجیه کننت همیکه پادش به کشکیٔ سرا رست دگه کوپه پرینننت، جاییکه پادش به ۂگارا لگیت، گۂان یکی کوپ پرینتنیٔ کچانا مالومه کنت. ای کار به دو مردمی و چنت مردمیین پله پرینتنا تسره بیت و آسر ونتیجه روشه بیت که گجام یکین دورتر کوپ پرینتگیت. هماکه مالوم بوت جاره بیت.

سینگ پرینتن (ایر داتن):

باز ده و الکانی ورنا هانی تها، سنگ پرینتن هم داب انت که آ هم چو پله پرینتنا همیکه ورنای پاد به کشکارست سنگا دورا ایره دنت همودا که کپت کچانی مالومه کننت و هرکه یا هرباری شه ورناهان که دور ترپرینتنت بروك جاره بنت.

کُشتی گپتن (پهلوانی):

ای گوازی به وشین موسم وهوای، به روچا و هم به ماهتاپین وش هواین شپا، شه ورناهانی نیمگا تسره بیت. ای گوازی به اعیدانی روچ و وطنیٔ دگه تاریخیین روچان و به نوکین سالیٔ اولی

روچا به مردمانی مزنین مچیان تسره بیت و داب انت که همیکه مردم په سیل وندارگا نزآتنت ورنای شه آوانی تها دره بیت و تواریاله کاریت که کئ به کشتیا منی هاڕه بیت؟ کسیکه همدپ و هم گونج بیت وتی توارا باله کاریت و شیت که من تی هاڕه بین، زوت به میدانی تها پتریت، به ای گوازییا لهتین ورناوتی جامگانا دره کننت ویا ایشکه شلوارا بالا چننت و جامگئ دامونا به وتی نیپانا جننت، هردوکین ورناکه به میدانادربوتگنت گون وت سرین به سرینه بنت ویا که یکی آدگرئ سرینا سکه گرنت و کوشسته کننت که وتی هاڕا شه ڈگارا چست کننت و به ڈگارا دینت په ای مخسدا یکی آدگرا ایشکٔ واشکا رازی چاره دینت که سرو دل به چارا بییت و وتی وارا چاریت که هاڕا رازی شه ڈگارا چست کنت که پشتئ زیلی به ڈگارا بلگیت. هرکس که آدگرا واپینت و سرینئ به ڈگارا جت بروکٔ جاره بیت.

بید ای گوازیان که نامش گپتگ و تسرکرتنئ رازش گشتگ بوت، بازین گوازی دگه به بلوچ ورناهانی میانجینا داب انت، که په آوانی مشکول کرتن و نزآورتنا به یکٔ جاگه وهندی مدته کنت. انچا ای گوازی حسابه کاینت بلی هرگجامی یکٔ ورزشی انت که په ورناهانی دُرایی و سلامتیا نپ و پایدگ داریت، بید ایشی همیکه ورنا گون وت به یکٔ جاگهی نزه کاینت گون یکی آدگری خو و تبا موتگه بنت و گون وت گیشتر خو بو گپته و درستیه بنت و روچ په روچ به آوانی میانجینا مهر ودوستیی جذبگ گیشتر پرواکٔ بیت و به یکٔ آدگرئ سرا باور ودیه کننت.
ای گوازیانی تسررسینگ و رادگ ساتن په ورناهانی جانئ دُرایی و مردمگریی ود و دیما روگا باز نپ و پیدگ داریت و آوانا شه ویل و گندگین پکر و چوڈین راهانی روگا دوره ساتیت. پمیشا مچین مردم ای گوازیانی تسررسینگ و رادگ مانگئ نیمه دار و لوڈوکٔ انت.

معلمئ تچ وتاگ:

* سبخا په برزین تواری وانیت، نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیمالکیت.
* شه دو واندگا لوڈیت که سبخا په برزین تواری بوانت.
* واندگاناسئ باره کنت که گون وت په هما گوازیانی باروا هبر بدینت که به ای سبخا ونتنت.
* په واندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

*گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت.
* شه سئ واندگا لوٹیت چیزی که دیماشه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.
* په واندگانی لکتنئ مهارتئ گیش کرتنا چنت جمله په آوانی لکتنا گشیت که بلکنت.
واندگانی تچ وتاگ:
* دو واندگ گوستگین سبخا په برزین تواری وانیت.
* سکین دیوکین جستانا کوشکننت به پسوانی پکرا بنت.
* معلمئ توارا که سبخاوانیت په باز دلگوش کوشکننت و نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیمابه وتی کتابچهان لکنت.
* دو واندگ په رون ای سبخا په برزین تواری وانیت.
* چیزیکه معلم په آوانی اوشکتناگشیت کوشکننت.
* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا گشنت.
* سئ واندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکته په برزین تواری گشیت.
* چیزی که په آوانی لکتناگشتگه بیت لکنت.
شه وت کرتن:
په ایشی که واجین معلم په وت مالوم بکنت که بارین واندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسواناکوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم واندگانا سوگه کنت که ای سبخا به گسا بوانت و دو گوازیا شه کتابئ دیما به وتی کتابچهان سیایگ بکننت.

گالوار

مخسد:

- وانندگ سبخا بواننت و بلکنت.
- متل و گالوارانا درست کننت.
- گالوارانی کارمرز کرتنا هیل بزورنت.

جست:

- کئ متل و گالواری گشتگه کنت؟
- کئ متل وگالوارانی باروا هبر داتگه کنت؟
- متل و گالوارانی گشوک کئ انت؟

متل وگالوار آدمیزاتی زوان و شفایین ادبیات (لبزانکئ) اهمیت کرزین باری زانتگه بیت. متل وگالوار هما پرمانایین گال وجمله انت که شه زانا و سرپدین کسانی دپا در بوتگنت و شه بازین کدورروی دارگئ سببا، ایدگه هم زوانین مردمانی دلگوشیی وړ بوتگنت که هرهده و پاسی گشتگ واوشکتگ بوتگنت و شه یکی به آدگرا رستگنت.

متل وگالوارهما براهدارین جمله انت که انچاگونډ وکسان انت، بلی مزنین مانای واوند انت که خاصین نکل، داستان و واقعانا به کمین وهده ورساکی زوت و پرمانا بیانه کنت، متل وگالوار اجتماعیین زندگیی راز رازئ نیمگ و پانادانی نشان دیوک انت که اشاره یی یا پانادیین ډولی، راستام ویا غیر راستام شه یکی به دگری رسیت وگیشتر په هما مخسدانی بیان کرتنا کارمرزه بنت که روش و دراین ډولی گشگئ وړ نه انت وگون آوان مخسد و پیگام رازی بیانه بیت که به هبر دیوکانی میانجینا بدی وبد بری ودی مه بیت.

متل وگالوار هرکومی عامین ادب و لبزانکی اهمیت کرزین بهری زانتگه بیت که آیی ودی بوتن، داب ورواج بوتن و شینگ وتالان بوتنئ نپاد هما زبان انت که به آیی هبرداتگه بیت که به زبانی واوندئ مجگ، زوان، گوهر و باورانی تها جاگپتگیت وبه تاریخئ دراجیا مردم آوانا په باز دلچسپی منتگنت و تچکین مانا ومفهومانا به کسان وگونڈین جملانی تها آورتگنت.

متل وگالوارانی گشوک، یک درا و مالومین کسی نه انت، بلکین یک کومی مچین ولسئ پربهاین ربیدگیین گنڈ و میراث انت که به پیرۍ پیرپانی دراجیا، شه پیره مرد و پیره زالانی پکر و دماغا په پدئ نبیرگ و اوبادگان منتگنت.

ادا درورو چیدگئ رازا لهتین متل آورتگ بوتگیت.

چو:

ته په من که من په ته

زانن که بنیادم به وتی اجتماعیین زندا، گون وت اوستاتن و نشتن دارنت که ای اوستاتن و نشتن و روگ و آیگ وحال بودئ سی بوتن، په سکی و سوریانی زبان کرتنا گون یکی آدگرا مدت و دستگیری، مردمگریا واک و توکه دنت، مهرودوستیا گیشتره کنت وبنیادما به ایشی اړه کنت که په وتی هم وړان جوانی و نیکی بکنت و به سکی و سوریی وختا کمک و مدت بکنت که باندئ روچا که وت په مدتا اړ بیت کسی په آیی مدت کرتنا دستا سونی آیی تچک بکنت.

یا:

براس کور وگوار امیت وار

ای متل براسئ ذمه واریا که به گهارئ دیما داریت روشه کنت، انچو که گهارمدام به براسا توماداریت وبه آیی مدت ودستگیریا اړ انت. ای متل روشه کنت که اگه براس کور هم بیت که کورآنکس کارئ تسر کرتنئ واک ووسا هم نه داریت بلی گهاری شه آیی امیت داریت.

لهتین متل و گالوار دگه:

آپ شه بُنا لُرد انت.

کارچ وتی دستگا نه بارت.

سرکه درد مه کنت مردم ویلا دسمالی نه بندیت.

کلاوگئ سرشه دیمئ زیان بوتگیت.

دلی که نه لوٹیت نیمونی باز انت

خان تُما شپ بی شام وسپیت.

راستین هبرا شه کسانین زاگا سوج کن.

هبریه هبرجوره بیت.

حرام شه هما راها که آته پدا روت.

توی که به دِگارا کپت پدا زرتگه نه بیت.

ترا تونکا رودئ سرا بارت وپدا تونکا کاریت.

پاد همودان روت که دل بروت.

آ سبخا که ته وانتگئ من شه برکرتگون.

کارکه شه کارا شت وی وی پیدگی نه کنت.

مروچی آمورگی دزی کرت دستی مه گرئ باندات مرگی دزیه کنت.

نانئ زندیا گندیت و کارئ بارگیا.

وادا وارت واد جرینا پروشیت.

وتی پادا کاسی وتی کونتا تچک بکن.

هرکسی نیکی و بدی آیی جندئ انت.

وروکا شه وروکا بده کیت مال واوندا شه هردوان.

هیچکس وتی زاگا شه گیابانا نه دیستگیت.

چیزی که مردمئ جندا په کارانت دگری را گلگ نه انت.

معلمئ تچ وتاگ:

* نوکین سبخئ سرگالا که گالوار انت به تختئ دیما لکیت و شه واندگان سکین دیوکین جستانا سوجه کنت.

* شه واننداگان لوٹیت کتابی دیما بچارنت و بشکننت. سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالاناگون مانایش به تختیئ دیما لکیت.

* وانندگانا سیئ باره کنت که هرباری گون وت په متلانی باروا هبر بدینت.

* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

*گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت.

* لوٹیت که سیئ واننگ چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه په رون شه بر په برزین تواری بگشنت.

* په وانندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک کرتنا چنت جمله په آوان گشیت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* دو واننگ سبخا په برزین تواری واننت.

* به سیئ بارا جتا جتا گون وت په متل و گالوارانی باروا هبره دینت.

* چیزیکه معلم په لکتنا گشیت، لکنت.

* چیزیکه معلم په اوشکتنا گشیت په شریه کوشکننت، جستانی پسوا دینت و سیئ واننگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بریه برزین تواری گشنت.

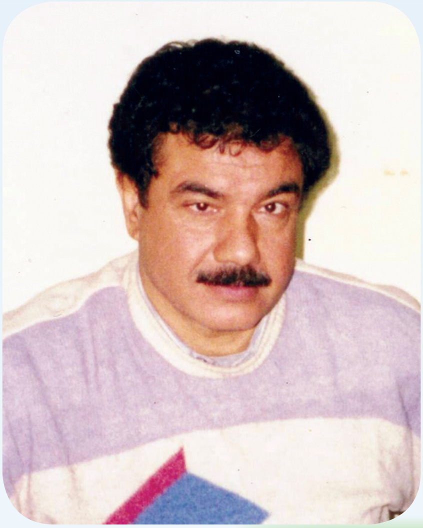
شه وت کرتن:

واجین معلم په وانندگانی شه وت کرتنا که بارین سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسوبین کار: واجین معلم واننداگانا سوگه کنت که ای سبخئ متل و گالوارانا به وتی کتابچهان بلکنت وروچی دوا (۲) شه بربکننت.

غلام محمد (لعلزاد)

مخسد:

- واننددگ سبخا بواننت وبلکنت.
- گون شاعر و نویسوکا درستی بنت.
- شیر وشاعریی جذبگ و مارگش گیش بیت

جست:

- بلوچیی زوانئ چنت شاعرئ ناما زانت؟
- غلام محمد "لعلزاد" کئ انت؟ درسته کنت
- شه شما کئ شیرئ جوړکرتن و گشتنا وش و پسند داریت؟

غلام محمد " لعلزاد" شه بلوچیی زوانئ شاعر و نویسوکان انت که به هجری شمسیی ۱۳۲۷ سالئ لوارا، به نیمروزی ولایتی زرنجی شارئ نارشاهی ودی بوت، مکتبئ اولسرئ تعلیما به فرخی مکتبا دربرت و په گیشترین تعلیم کنگا به کابل آت و به ۱۳٤۷ سالا لیسئ دورا هم به کابلی اداره عامئ لیسا په سوب آسر کرت.
آ گیشترین تعلیما به کابلی پوهنتونئ حقوقئ فاکولتها به دیما گپت و به ۱۳۵۲ سالا شه پوهنتونا الاس بوت و په ایشی که فاکولتهئ تعلیمی پاناادا به رادیو افغانستانی بلوچیی پروگراما کاره کرت. به ۱۳۵۳ سالا همودا سرکارین کاری گپت و به همی سالا په آل اندیا رادیوی بلوچیی پروگرامئ دیما برتنا که شه نوکین دهلی شینگه بوت شه افغانستانئ سرکارئ نیمگا دیم داتگ

بوت که په اولی وارا هندوستانی آل اندیا رادیوئ بلوچیی پروگرامانی شینگ کنگ بنا بوت که لعلزاد یکی شه آ رادیوی بلوچیی پروگرامئ بنیاد ایرکنوکان انت.

لعلزاد به رادیوئ کارانی دیمابرتنئ پانادا په برزین تعلیمئ دیما برتنابه دهلی پوهنتونا شوت و رندا شه دو سالا به میلادیی ۱۹۷۷ سالا به آ پوهنتونی دریی لبزانکئ بارا ماستریی دورا آسرکرت بلی بازهم گیشترین تعلیم و وانگا بنا کرت و به ۱۹۸٤ سالئ اپریلا وتی (پی. اچ. دی) ئ کاگدا گپت.

داکتر " لعلزاد " شیروشاعریا شه ۱۳۵۱ سالا بناکرته و آیی بازین شیرانا وش گُتّ و وش توارین شیرجن گون سازو زیملا به رادیو افغانستان و آل اندیا رادیوا ثبت و ریکارد کرتگنت که هروهدا شه ای رادیوان شینگ وتالانه بنت و بازین اوشکنوکانی وش و پسند انت.

لعلزاد تانکا بلوچیی زوانئ شاعری نه انت، بلکین به دریی زوانا هم بازین شیری گشتگیت و آیی بازین شیری به حالتاك و هپتگ تاکان چاپ و شینگ بوتگنت. لعلزاد بُرزخیالین شاعری انت که گیشترکی آیی چاگردئ جاور وحالت به آیی شیرانی تها روشه بیت. آگه په هورت چاری دیستگ بیت دوچیز به آیی شیرانی تها باز انت، یکی وطندوستیی جذبگ و جوش و آدگه گون مردما مهرو دوستی.

لعلزاد وتی یک شیری تها گون وتی ماسیین وطنا شه آیی پُسگانی عهد و کولا هبره دنت وشیت که په آیی لج و میارئ خاطرا په وتی سرو مالئ ندر کرتنا اوشتاتگنت.

عهد کرتگنت تی مرد وجن   ورنا وپیر گونڈو مزن
تا که نفسی بیت مئ سرا   تی دشمنئ دیماگرن
حقنت بکنین ترااحترام
تی بیرغئ دیما سلام

دگه شیری:

خیـــالان ترا منی چم گندگا انـــت
ترا شـــه من دل هردم لوٹگا انـــت
نه کایی توکـــه بگندئ چـــوکبابون
غمئ زیانی گون دوستئ نندگا انت
شـــپی کپتون تهی یات و خـــیالا

گــجا دل بی تــی یاتا زندگا انت
بــه وابــا چُکتون دُرین دپا تــی
شــه شوقا دل تننگا درکگا انــت
دمــی بیا عاشــقئ ســوجا بگرتو
تهی راها شپ و روچ چارگا انت
منا دات کاسدا انچوش مســتاگ
ببال لعلزاد تهی دوست آیگا انت

لعلزاد ی لهتین عشقیین شیر به رادیو افغانستان و آل اندیا رادیوا ثبت و ریکارد بوتگنت به ای هردوین رادیوانی بلوچیی پروگرامان شینگ و تالان بوته و بنت، لعلزاد وتی عشقیین شیرانی تها شه وتی مهلنج و مهگونگین دوستاگلگه کنت و کدی کدی وتی پردرد و دورین دلئ حال و مهلنجئ پلمه و نیمونانا بیانه کنت وشیت:

خیرمه گندئ منی دلا هون کتئ وت شتئ زاریا نیمون کتئ

دلئ گل

تهی عشق منی دلا جاگپت وتی غم منا تباه کرتنت
منی دل گون ته منتیت و ترا شمن جتا کرتنت
شه منی پاکین محبتان اسوت باز بدگمان بوتنت
قسم بتی دوکین چمان غلط گشتنت خطا کرتنت
شپئ واب شمنی چمان شوت ندیستون شادیی دیما
تی ارمان منی دلا منتنت وتی هجرمناسزا کرتنت
اگرترامیل وفای بیت یا لعلزادی شفاهی بیت
منی حونین دلا گل دی که انچو با وفــا کــرتنت

معلمئ تچ وتاگ:

* نوکین سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه واندگان سکین دیوکین جسته کنت.

* شه وانندگان لوٹیت که وتی کتابانی دیما بچارنت وبشکننت، سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالانا گون مانایش به تختیٔ دیمالکیت.

* وانندگانا سیٔ باره کنت که گون وت په ای شاعر و نویسوکیٔ باورا هبر بدینت.

* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

* په گشتگین مطلبیٔ باروا لهتین جسته کنت.

* شه سیٔ وانندگا لوٹیت که په رون چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* کتابانی دیما چارنت و معلمیٔ توارا که سبخا وانیت کوشکننت.

* نوکین گالانا گون مانایش شه تختیٔ دیما به وتی کتابچهان لکنت.

* دو واننده‌گ ای سبخا په برزین تواری واننت.

* چیزی که معلم په اوشکتنا گشیت کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبیٔ باروا جستانی پسوا دینت.

* سیٔ واننده‌گ چیزی که دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشیت.

* چیزیکه په آوان گشتگه بیت لکنت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په وانندگانی شه وت کرتنا که بارین سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای شاعریٔ هماشیرا که په وطنا گشته به وتی کتابچهان بلکنت.

عبارت و آیی ڈول

مخسد:

- وانندگ سبخابوانںت وبلکنت.
- عبارت وآیی ڈولا درست کننت.
- عبارت وجملئ توپیرا بکننت.

جست:

- کئ عبارتئ تعریفا گشتگه کنت؟
- عبارت وجملئ توپیرا کیه زانت؟

عبارتئ مانا پوره انت یا جملئ؟

دویا گیشترین گال (کلیمه) که یکی آدگرئ تابع و مرکبین زانگئ تسررسینوک بنت عبارت گشتگه بیت.

عبارت شه دو یا گیشتر گالان انچو جوڑ بوتگیت که شه آیی پورهین مانا و زانگی گپتگه نه بیت، پمیشا هچبر عبارت جملئ حسابه نه بیت، جمله شه عبارتا گیشتر مخسدا نشانه دنت و شه دگه سونی جملئ اصلیین کوت وبار چو: مبتدا، حال و یاجملئ دگه بار به عبارتئ تها نه کاینت چو: منی پس – یک عبارتی انت و اگه بگشن منی پس آت، دگه ایش جمله یی انت نه عبارتی پرچی که پورهین مانادارینت.

سادگ و لس ولوڑین (مرکبین) عبارت:

سادگین عبارت شه دو جتاین گالان جوڑه بیت. لس ولوڑین عبارت شه گیشتر شه دو جتاین گالان جوڑه بیت، چو جالگئ عبارتان:

لوارئ ٹاک نیمروچئ جلا جلا، چارنیمگا، هپت دانگ پنسل، زرنجی براهدارین شار، زمستانی سردین شپ، مُریدی مهلنج، سورین گورگ، جکئ پهل.

شه برزگئ عبارتان مریدی مهلنج، سورین گورگ، جکئ پهل، چارنیمگا سادگین عبارت انت.

لوارئ ٹاک نیمروچئ جلا جلا، هپت دانگ پنسل، زرنجی براهدارین شار، زمستانئ سردین شپ مرکب (لس ولوڑین) عبارت انت.

معلمئ تچ وتاگ:

* سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه واننداگان سکین دیوکین جسته کنت.
* سبخا په برزین تواری وانیت ونوکین گالاناگون ماناش به تختئ دیما لکیت.
* شه دو واننداگا لوٹیت که ای سبخا په برزین تواری بواننت.
* واننداگانا سئ باره کنت که گون وت ای سبخا بواننت.
* په واننداگانی اشکتنا کسانین مطلبی گشیت.
* گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت.
* شه سئ واننداگا لوٹیت که چیزی که دیما شه جستان اشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.
* په واننداگانی لکتنئ مهارتئ پرواک کرتنا چنت جمله په آوان گشیت.

واننداگانی تچ وتاگ:

* سکین دیوکین جستاناکوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.
* معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون ماناش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان لکنت.
* چیزی که معلم گشیت کوشکننت.
* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا گشنت.
* سئ واننداگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکوار دگه شه بره گشیت.
* چیزی که په لکتنا په آوان گشتگ بوته لکنت.

شه وت کرتن:

په سبخئ شه وت کرتنا که بارین واننداگ په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسواناکوشکنت، سوگه راهشونیه کنت.

گسوبین کار: واجین معلم واننداگانا سوگه کنت که ای سبخا به وتی کتابچهان بلکنت و شه بر بکننت.

پاکیزه گیا دلگوشی

مخسد:

- واننده‌گ سبخا بواننت وبلکنت.
- پاکیزه گیی کدرا بزاننت.
- به پاکیزه گیا دلگوش بکننت.

جست:

- کئ پاکیزه گیی باروا هبرداتگه کنت؟
- پاکیزه گی په اما چی نپ و پایدگ داریت؟
- پچی باید اما به پاکیزه گیا دلگوش بکنن؟

پاکیزه‌گی بنیادمئ دُرایی و جوڑی و شان و عزتئ سرا مزنین تاثیری داریت، اسلامئ پاکین دین مسلمانانا جخت و سوگه کنت که وترا پاک بساتت پمیشا پاکیزه‌گیا ایمانی باری زانت.

بنیادم باید انت به باز نیمگ و پاناداں به پاکیزه‌گیی سرا دلگوش بکنت، شه دست و دپ و ناون و جاناگپته تاگس ولوگ وکوچگ و شارا ای مچینانی پاک ساتن پاکیزه‌گیه کاریت.

بنیادم که کاروتچ و تاگه کنت به جانئ حاك و پلکه رسیت یا ارخه کنت باید انت بازّوتی وتی جانا بشودیت که حاك و پُلك و ارخ زیان بنت، همیکه اما به شپ وروچئ نمازانی وختا وتی دست و دیما شودن و به وهده ووختئ وتی جانا شودن و نیلن که حاك و پُلك وارخ امئ جانا بنندیت په اما باز پایدگ و کٹ داریت و رازرازئ نادُرابیانی دیم گپتگه بیت.

همی راز دپ و دنتانانی مزواکئ جتن و برس کرتن هم په امئ دروایبا کٹوك انت، وهدی که دپا مزواکه جنن یا پرسه کنن هما هورت هورتین ورگی که به دنتانان جاه گپتگنت دورکرتگه بنت.

اگه کسی وتی دپ و دنتانانا، نه شودیت و ورگی به دنتانانی تها مانتت آیی دپ بوگیت و کراکرا میکروب جاه گرنت، که رازرازئ نادُرابیانی سببه بنت یا ایشکه دنتان کڈك و خرابه بنت و به دردا کاینت، وهدی که دنتان دوری ودی بوت، دنتانی کشگئ ضرورت ودیه بیت وهمی که دنتان کشتگ بوت مزنین نعمتئ شه دستا روت.

همی راز دگه چیزیکه په امئ دُرایی ودپ و دنتانان تاوان داریت، نسوار، چلیم و سیگار انت، نسوار که گون آهکا جوڑه بیت بازگندگین ناجوڑی ودیه کنت، سیگار و چلیم که دوت دارنت، شه دوتانش تاوان ودیه بیت، دگه ضرور انت که بنیادم شه نسوار، سیگار و چلیما دوری بکنت. و بزانت که شه ای عملان گندگین نادُروایی ودیه بنت.

انون آ وهده ووخت رسته، که مچین باید انت په پاکیزه‌گیا دلگوش بکنن، اگه کسی نسوارکنت، نسوارئ تو کرتن دگرانی بدبریا ودیه کنت کسی چون دله کنت که به دگرانی دیما نسوارتوبکنت ویا ایشکه سیگار و چلیم دوت کنت، ایش نه تانکا په عملیا جوان نه انت بلکین په هماوان که نزیکئ نشتگنت یا شه اودا سرگوزه بنت تاوان داریت.

بنیادم باید انچین کاری مه کنت که په وت و دگران جورینگئ وج بیت، اگه کسی را جکگه گیت

باید دسمالی به وتی دپ و پوزئ دیما بگیت که به جکتنئ وهدا شه آیی دپئ آپان به دگری سرو دیما مه رسیت، هرجا تو مه کنت و دگرئ دل بدیی وج مه بیت

به شپ وروچئ تها چنت وارگون صابونا دستانی شوشتن باز کٹوک انت، هرچنکس دست پاك بنت په بنیادمئ دُراییا کٹ داریت، پُچ و لبیس ومُچین ازباب و وسیلی که شه آوان شپ وروچ کارگپتگه بیت باید پاك بنت، نشتنئ جاگه وهند ووپتنئ نپاد وجاگه، گس و لوگ، سرا، کوچگ و الك پاك ساتتگ بیت، به گس وسرا وکوچگ و الکی پاکیا مدام دلگوش بیت وهدئ که گس و جای روپتگه بیت باید دپ و پوز بستگ بیت و روپوك به هرجاه پرینتگ مه بنت که مسسك و لولوك ودیه بنت که هرنیمگی رونت وپه مچان تاوان دارنت، اگه گس، گسانی دیم، سرا و کوچگ پاك ساتتگ بنت، براه وزیب و پاکیزه گی ودیه بیت که په دُراییا که مزنین نعمتی انت پایدگ داریت.

گیشتربه ای بارا عزیزین براس و گهارین مکتبی که گون وتی معلمانی سوگه وراهشونیان پاکیزه گیی پیدگ و کٹا زانتگنت، وتی صنف، مکتب، لوگ، سرا، کوچگ والك وشارئ پاکیی کدرا زاننت په پاکیزه گیا باز دلگوشه کننت. نه تانکا ایش که وت کچٹ و ککرین چیز، کاگد، روپوك و ویلین چیزانا هرجاه نه پریننت بلکین شه وت کسترانا هم سوگه وراهشونیه کننت که به وتی پاکی و پاك ساتنا دلگوش بکننت و ای کار وت سببه بیت که پاکیزه گی گیش بیت.

معلمئ تچ تاگ:

* ای سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکین جسته کنت.
* سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیمالکیت.
* وانندگانا سئ باره کنت که گون وت په پاکیزه گیی باروا هبر بدینت.
* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.
* گشتگین مطلبئ باروا شه آوان جسته کنت.
* لوٹیت که سئ واندگ په رون چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت یکوار دگه شه برپه برزین تواری بگشنت.

* په واندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک بوتنا چنت جمله په آوانی لکتنا گشیت.

واندگانی تچ وتاگ:

* سکین دیوکین جستانا کوشکننت به پسوانی پکرا بنت.
* سبخا کوشکننت، نوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان لکنت.
* واندگ به سئ باراگون وت په پاکیزه گیی باروا هبره دینت.
* چیزی که په اوشکتنا گشتگه بیت کوشکننت.
* اوشکتگین مطلبئ بارواجستانی پسواگشنت.
* سئ واندگ چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشیت.
* چیزی که په لکتنا په آوان گشتگه بیت لکنت.

شه وت کرتن:

- واجین معلم په واندگانی شه وت کرتنا شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم واندگانا سوگه کنت که هرگجامی په ایشی که به وتی جاگه وهندا چون به پاکیزه گیا دلگوش کرته وکنت کسانین نمشتانکی بلکیت.

سلاوشوریٔ کدر

مخسد:

- واننڈگ سبخا بواننت و بلکنت.
- سلا وشوریٔ کدرا بزاننت.
- به کارانی تسررسینگا گون دگران سلا وشوربکننت.

جست:

- کیٔ سلا وشوریٔ باروا هبرداتگه کنت؟
- سلا وشورچی نپ و پایدگی داریت؟
- به کاران شما گون کیٔ سلا وشوره کنت؟

شه اسلامیٔ پاکین دینیٔ سوگه وجختان یکی ایش انت که گون وت سلا وشور بکنن. سلا وشورجوانین آسر و نتیجی داریت، گشتنت شه یک پکر وخیالی دو پکروخیال گهتر انت، اگه مردم په وتی جندیٔ ویا جامعی سکیانی زیان کرتنا گون داننڈگ و سرپدین مردمی یا لهتین سرپدان سلاوشوره کنت بازجوان انت و شه ای کاراشرین پیدگ وکتیٔ گیت.

مثالیٔ پیما:

-الکی بازمزن انت و بازین زاگی انت که به مکتب و مدرسیٔ روگیٔ سنا انت و باید سبخ بواننت و تعلیم بزورنت و شه دین ودنیای کاران سی وسرپد بنت، اگه الکی نندوک گون وت دیوان و هبر وسلا وشور بکننت که په مکتبی جوڑکرتنا گون تعلیمیٔ وزارتا کمک بکننت و مکتبی جوڑبوتنیٔ بنیاد اشتنیٔ وهده وپاسا مالوم کننت زبرین کاری کننت که شرین آسر و نتیجیٔ داریت.

- یکك الکی بازین مردمی به باگداری و کشارگریی کاران دست گتﮨ انت و شه وتی باگداری و کشارگریا هرسالگ مزنین بروحاصلی به دستا کارنت بلی همیکه حاصل نزآورتگه بنت شه پکش و پکتگین راه و سرﮨکی نه دارگی سببا ای حاصل به وهده ووختی به دگه شارو بازاران رستگه نه کننت و سلﮨنت و خراب بنت و شه بها بوتنا ماننت که بازین تاوانی په مردمان ودیه بیت، آگه ای مردم گون وت نندنت و په وتی سکیی حلاینگا سلاو شوره کننت و راه و سرﮨکئ جورﮨ کرتنئ پهرا دستا یکی کننت شه وتی سلا وشورا جوانین پیدگ و کتہی گپتگه کننت و ای سکیا حلایننت.

- یکك الکی انت که دُرایی کلینیکی نه داریت، کسیکه ناجورﮨ بیت په بازسکی وسوری به دگه جاگئ کلینیکا سره گیت، بلی زوتی نه رسیت، ای الکئ   نندوك گون وت نزه کاینت، سلا وشوره کننت په وتی الکی کلینیکی جورﮨکرتنا به پیسلئ رسنت و هبرا به آ ولایتی دُرایی ریاستا رسیننت و وتی هرورﮨئ مدت و کمکئ وعده وکولا دینت، جوانین آسر و نتیجی به دستا کارنت که په الکی مچین نندوکانی پیدگ و کتہا انت.

- همیکه مکتبئ آگده دارگون معلم و صنفانی کپتانانی بهردارگا په مکتبئ میدانیی سرسبز کرتن، نهال و درچکانی نادینتن و پاکیی کارانی دربرتنا دیوان وسلاوشوره کننت و رندا شه دیوان و هبرا ای کارانی تسر رسینگا بنا کننت، شه سلاو شورا جوانین آسر و نتیجی گرنت.

- واننددگی که په وتی سبخ و تعلیمئ گهترین دیما برتنا گون وتی حکدارو درستی وسیادان سلا وشور بکنت شه وتی سلا وشورا جوانین آسر ونتیجئ گپتگه کنت.

مخسد ایش که به هرکاری گون داننذگ وسرپدین کسان سلا وشور کرتن جوان انت سبب ایش انت که همیکه گون دگران سلا وشوره بیت، دگرئ نظروخیال هم روشه بیت و شه یکك مردمی پکرا دو مردمئ و شه دوا چنتئ پکرو نظرگهتر انت.

دگه په ایشی که شه وتی کارا جوانین آسر و نتیجی گپتگ بکنن و به دگه وهدئ پشیمانی مه کشن گهتر انت که دیم شه دیما به هرکاری سلا و شور بکنن.

معلمئ تچ وتاگ:

* وانندگانا سئ باره کنت که گون وت په سلا وشورئ کدرئ باروا هبر بدینت.
* په وانندگانی اوشکتنا په آوان مطلبی گشیت.
* گشتگین مطلبئ باروا شه آوان جسته کنت.
* شه سئ وانندگالوتیت که په رون چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بربگشنت.
* په وانندگانی لکتنئ مهارتئ پرواك کرتنا چنت جمله په آوانی لکتنا گشیت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* دو وانندگ ای سبخا په برزین تواری واننت.
* وانندگ به سئ بارا گون وت په سلا وشورئ نپ وکتئ باروا هبره دینت.
* چیزی که معلم په اوشکتنا گشیت کوشکننت.
* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانا پسو دینت.
* سئ وانندگ په رون چیزیکه دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشنت.
* چیزی که په لکتنا کوشکننت، لکنت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په سبخئ شه وت کرتنا که بارین وانندگ په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که سلا وشورئ نپ و کتئ باروا پنچ کشکئ کاسا بلکنت.

لیکو چی انت

مخسد:

- واننداگ سبخابوانن و بلکنت.
- لیکوی مانا بزاننت.
- شه لیکوی گشگئ مخسدا سی بنت.

جست:

- لیکو چیا شنت؟
- کئ لیکوئ اوشکته؟
- لیکو په چیا گشتگه بیت؟

لیکو بلوچییئ زوانی فولکلوریین شیری انت، که شه یک مردمی به دگه مردمی و شه یک جاگهیئ به دگه جاگهی رسته، به مالدارانی گدان و ده و الکان لیکو گشتنئ دیوان جوړه بنت، ای نزآتن و دیوان گیشتر به شپان جوړه بنت، آ که سروزا زانت سروزه جنت ویگجاگون سروزئ توارا لیکوا وانیت وگاه وختی دیوانئ نندوک هم به وانگاگون آیی هاړ بنت.

لیکوگیشترغمین جاوروحالتی کاریت و دل تنکی وجه بیت، نا امیتیی هبرانا پاده کنت، زندگیی وړوړولا نشانه دنت، چیرکایین عشقیئ درا کنوک زانتگه بیت. بازوهدان دیستگ بوته هما که لیکوجنت وتی واهگ و مرادا په چیزی دستا آورتنا بیانه کنت یا ایشکه په وتی ماهرنگین مهلنجا وانیت، دگری وتی پس، ماس، براس و دگه دوست و سیاداگون لیکوی وانتنا یاته کنت.

لیکو گیشتر به نا وانتین مردمانی تها گشتگه بنت که آ وتی دلئ چیرین واهگ ولوټکا گون عشقی، نا امیتی و گیلگئ هبرانی داتنا درشان کننت لیکو په هرچیزی گشتگه بیت.

عشقیین لیکو:

رودئ اومـــــالا

دوربدئ دسمالا

رودا غدی بکن

دیما پدی بـــکن

راه کــه دوراه بوت

دل منی دوجاه بوت

رای روی کنتٍ

ته بیا شکرلنـــتٍ

کای وکوشـــتئ

منی دلا پروشتئ

چمانا مـــــکن سیاه

کسی مه زانت ترا

چمـــانـــا چاربـــدئ

منا بزوروبال بدئ

سرینا ته خم بدئ

چُکی په چم بدئ

لیکوی دگه چیدگی:

جامگی دوچئ زیب دنت تویی

برکین بیکان تـــرینزنت بویی

جامگی دوچئ کری نا دوچ انـــت

کاگدی دیم بدئ آخرئ روچ انـــت

سری منی درد کرت گوسرئ پوستا

دل منی منت په منـــــی دوستـــــا
موتہری گوریت روت په مارگـــوا
وش کشیت گوات کاریت تی بوها
تی دپ و دنتان چون جوهردارنت
شیپگین پوز تی چون په جـــــاانت
دگه چیدگی:
دُرین آهلو ته نون گجایی
منی روچ انت سیاه په چی نه کایی
نون منتگون تانا
اشتی وشوتیٔ آ سرڈگارا
دوریٔ و نه کشکنیٔ توارا
دل هوش منی گون ته شتگ حال نه دارین
پتہ پتہ ارسه گوارین
سوتون شه غماچو بنجلوکی
نون نشتگون بی یار چو گنوکی
منی گریوگ ومنی نالگ وتلواسگ وفریاد
ای درین پریزاد
دارین به دلا باز امیت
منی ماهین "مراد" مراد بلکین پدا بیت

*   *   *

همی راز لیکو په مارین اشتر، مزنین مچی، سرمچاری و دگران هم گشتگ بوتگنت.

معلمیٔ تچ وتاگ:

* سبخیٔ سرگالا به تختیٔ دیما لکیت و شه واننگان سکین دیوکین جستانا سوجه کنت.

* سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالاناگون مانایش به تختیٔ دیما لکیت.

* لوٹیت که دو وانندگ سبخا په برزین تواری بوانِنت.

* وانندگانا سئ باره کنت که گون وت په لیکوی باروا هبربدینت.

* په وانندگانی اوشکتناکسانین مطلبی گشیت.

*گشتگین مطلبئ باروا لهتین جسته کنت.

* شه سئ وانندگا لوٹیت که چیزی که دیما شه جستان اوشکتنت یکوار دگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

* په وانندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک بوتنا په آوان چنت جمله گشیت که بلکنت.

وانندگانی تچ وتاگ:

*دو وانندگ په رون گوستگین سبخا په برزین تواری وانِنت.

*معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان زورنت.

گسویین کار:

ای سبخا به وتی کتابچهان بلکت و شه بربکنت.

جمله وآیی ڈول

مخسد:

- واندگ سبخابوانت وبلکنت.
- جمله وآیی ڈولانا درست کننت.
- پوره ین جمله و نیمکلوا بزاننت.

جست:

- جمله چیا گشنت؟
- کئ جملئ لکتگه کنت؟
- پورهین جمله و نیمکلوچی توپیردارنت؟

هرچی که اما لوڑن په یکی آدگرا بیان کنن، هر هبری که گشتگ یا لکتگ بیت، ضرورشه یک یا چنت گالا ردو بند وجوڑه بیت.

اگه هبری که دیان اوشکنوک په شری و پورهین ڈولی سرپد نه بوت و نه زانت، آ هبر نیمکلو مانیت چو: گاجیانی براس، خان جانی گوروم، گرانازی سنگه.

اگه هبری که دین اوشکنوک په شری پوو سرپد بیت ومخسدا بزانت دگه آیرا جمله شنت چو:

- تروک باز وش انت.
- ای گوک باز شیره دنت.
- میادادی پس شه سرگز آت.

جملانی مسترین بهر:

۱ – حُکمی: آ انت که مخسدی یک کاری کرتن بیت. چو:بست و بره گلوی بیار.

۲- زانوك (استفهام): آ انت که مخسدی چیزی پرس و سوج بیت چو: ای ورنای نام کئ انت؟

ته مروچی کریمدادا دیستئ؟

۳ - حال رسینوك: آ انت که یک چیزی حال واحوالا درا بکنت، چو:

- پور یک رازئ مُرگی انت که پره کنت.

- آ مردکئ نام گاجیان انت.

٤- بیان کنوك: آ انت که یک جملئ حالا روش و بیان بکنت، چو:

- زی من اوشکتون که بلوچیی زوانئ کتاب چاپ و شینگ کرتگ بوتگنت.

- میش مرگ باز ڈوین پروکین مُرگی انت.

اولی ودومی رازئ جملانا لیکوکین (نبشته کنوکین) جمله هم گشنت، جمله اصلا دوبار داریت که حال رسینوك و بیان کنوك انت.

جمله یی که گون دگه جمله یی لچتگ مه بیت، آیرا تانکاین (یکین و مفردین) جمله گشنت. حال رسینوك،بیان کنوك و لیکوك، ایش مچی تانکاین جمله گشتگه بنت وجمله یی که گون دگه جملئ لچتگ بیت آیرا لس ولوڑین (مرکبین) جمله گشنت. گشوکین جمله به لس ولوڑین جمله یی تها کیت.

تانکا ولس ولوڑین جمله:

نصیر! ته بست وڈنا سیل کن که کئ انت درا ڈکیت، وڑی! چون مروچی تی تب کموڑوی بند انت، ته چون بی سروتوار نشتگئ، شه تی دپا هبری اشکتگه نه بیت، انشاالله که خیر بیت، تراچی بوتگیت؟ وتی پیشانیئ کرینچانا گاریکن و لهتین دل وشین هبر بدئ، هو! ته گسئ دپا پاچ کن که کمی روشنی بیت.

زانوکئ لهتین جمله:

- زی پچی مُراد مکتبا نه شت؟

- په کئ چم به راهئ؟

- امبرانی چنکس زرت کشتئ؟

- ته بارین کدین لوگایی که من بیایین ؟
- ای کشکانا کئ پکته؟
- ای کئ انت که شیپوله کنت؟

حکمیین لهتین جمله:

بیا کونتهٔ سرا ببند! شه دیوالئ سرا ایر کپ! نه کوشکنئ من گون ته دارین ! تاری ماله شه وابا بست ! هرکاری سرا شریا دلگوش بکنئ! کمال بزور! گون مردمان په شری بگوازین !

بیان کنوکین لهتین جمله:

- عبدالرحمن " پهوال" شه امئ مزن نام وتوارین دانندگان ات.
- امئ وطن پراین پٹ ومزنین گیابان، تچوکین رود، برزین کوه، بزین بش وزول و مزنین کنڈیانی واوند انت که په اما مچان سک گران انت.

هرچنت که ببیت وش دگرئ ملک و دیار
آبات و جهان جل و مزن نام وتوار
شهتئ بتچنت جو و لیکن پـــه نصیـــــر
شرترشه جهانا انت وطنئ هشکین دار

عدد:

گالی انت که چیزانی اوشماروتولا بیانه کنت، چیزی که گون عددا اشماربیت آیرا معدود شنت، پنچ کلاک کرب و پنچ بار دار زیتون، بری جملانی تها پنچ عدد انت

کلاک وبار معدود انت، به بلوچیی زوانا عدد شه معدودا دیماگشتگه بیت چو: یک اسپی زیتون، دوگٹور بها کرتون، یک و دوچیلگئ هوشگ چی انت که مردم په آبوسا بارت، مردم که کسی پالیزئ تها پترت یک ودو تروکه وارت، عدد په نرین و مادگینا یک ڈول کارمزه بیت چو: ده جن، ده مرد، پنچ سال و پنچ ماه.

عدد دو ڈولا انت: بسیط و مرکب.

۱ – بسیط: آ انت که یک جزبیت چو: صفر، یک، دو، سئ،چار، پنچ، شش، هپت،

هشت، نه.

۲ – مرکب: آ انت که شه دو جزا جوړبیت چو: یانزده، بیست ویک، سی وشش، چهل یک، پنچاوسیٔ، شصتوچار، هپتادو دو، هشتادو پنچ، نودویک.

معلمیٔ تچ وتاگ:

* ای سبخیٔ سرگالا به تختیٔ دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکین جسته کنت.
* سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالاناگون مانایش به تختیٔ دیما لکیت.
* وانندگانا سیٔ باره کنت که هرباری گون وت ای سبخابوانت.
* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.
*گشتگین مطلبیٔ باروا لهتین جسته کنت.
* لوټیت که سیٔ واندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت، یکواردگه شه بربگشنت.
* په لکتنیٔ مهارتی پرواک کرتنا په وانندگان چنت جمله گشیت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* سکین دیوکین جستانا کوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.
* سبخا کوشکننت ونوکین گالاناگون مانایش شه تختیٔ دیما به کتابچهان زورنت.
* چیزی که معلم په اوشکتنا گشیت کوشکننت.
* اوشکتگین مطلبیٔ باروا جستانی پسوا دینت.
* سیٔ واندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشنت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په وانندگانی شه وت کرتناکه بارین سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسوانا کوشکنت.

گسوپین کار: واجین معلم وانندگاناسوگه کنت که ای سبخابه وتی کتابچها بلکنت و شه بر بکننت.

اوستاتن و نشتن

مخسد:

- واننده‌گ سبخا بواننت و بلکنت.
- اوستاتن ونشتنئ کدرا بزاننت.
- گون دگران په اوستاتن ونشتنا خو بگرنت.

جست:

- کئ اوستاتن و نشتنئ باروا هبرداتگه کنت؟
- شماگیشتر گون کئ اوستاتن ونشتن دارت؟
- جامعئ سکی و سوری و گل ووشالی به کئ ربط دارنت؟

گون وتی، سیاد وهمسروگ و همراکان اوستاتن ونشتن و روگ و آیگ جوان انت یک جامعئ مردمانی غم و وشالی مچانی انت همیکه سکی و سوریی ودیه بیت دگه مچانی ناکراریی وجه بیت و وهدی که گل ووشالی ودیه بیت دگه درستین مردم گل ووشال بنت، گشتگه کنن که به آوانی میانجینا یگجاهیین ربطی دیستگه بیت.

اما باید انت دگرانی کدرا بزانن و منن که آ امی جامعی کتوکین باسک انت و اما به وتی اجتماعیین زندگیا گون وت ربط وبستگی دارن، دگرانی کدرو خاطرا داشتن ونیکین سلوکئ بازآسان و اثرناکین راه سلام داتن انت. اسلامئ مزنین پیغمبر حضرت محمد ﷺ گشتگیت: "به خداوند ﷻ دیما بازجوانین بنیادم هما انت که وهدی که گون دگه بنیادمان دیم په دیمه بیت شه مچان دیما سلام بدنت"، اسلامئ مزنین پیغمبرهرکسا سلامه دات، اما که آیی امت و

پدروكَ ان باید انت یکی آدگرا سلام دین و به ایشی بزانن که سلام داتن به امئ میانجینا مهر و دوستیی ودی بوگی وجه بیت.
 باید کوشست بکنن که گون مچان، شرین اوستاتن ونشتنی بدارن. به گپ و هبر کرتنئ وهدا، وتی توارا آنکه بال میارن که دگرانی پسند مه بیت.وتی هبر و کرداریٔ سرا واکَ داشتگ بن، به دگرانی هبرانی تها مه پترن، هبرانش مه گڈن، بلن که دگرئ هبرالاس بنت، رندا رازی هبر بدین که نه باز برزبیت و نه باز جال، هرهبری وخت و وهدا بزانن، هبری که گشگئ وهده ی مه بیت مه گشن، شه وت مسترینانا مدام احترام بکنن و په کستران دلسوچ و مهربان بن، اگه گون کسی وعده و کولی کنن به وتی وعده و کولئ سرااوشتاته وبه وهده وپاسئ وعدا تسربکنن، اگه جای مهمان اتن روگ و سرگرگئ وهده وپاسا شریا به هوشا داشتگ بن.
وتی دلئ چیرین حال و هبراناگون هرکسا مدین، شه هرجاه وهروهده توه کرتنا دوری بکنن، باز گندگ انت که دگرانی دیما وجا و نا جا توه کنن، اگه کسی ردی کرت سرئ مه هندن و ملنڈ مه کنن، بزانن که هما راز که، اما نه لوٹن کسی امئ سرا بیندیت و امئ سرا ملنڈ دیت، دگه همه نه لوٹنت. وتی احتراما به دگرانی عزتداریا بگندن و بزانن که اگه اما لوٹن که امئ عزت بیت باید دگرانی عزتا بدارن.
هچبروترا شه دگران برزتروگهتر مه زانن، انچو مه گشن که شه دگران پوو سرپد ترن، بلکین وترا کستر پکرکنن، گیشترکوشست بکنن که دگرانی هبرانا بشکنن و امئ جند کمترهبر بدین. شنت کسیکه هبره دنت کشیت و آ که کوشکنت درو کنت. اگه زر و دارایی واوندن امئ جندئ کار انت دگرانی دیما باٹکی مه کنن و شه وتی زر و داراییا هبر مه دین، هبر داتنئ حدا به چمئ چیرا داشتگ بن پرچنه یی وبازهبری مه کنن کسی کوشکنت کسی نه کوشکنت، کارو کاسبیی پدا روت، وهدی که هبره دین گندن که کسیکه کوشکنت، دم و پاس وتی ساعتا گندیت یا گانسیت، بزانن که شه امئ هبران ژند بوته یا که لوٹیت به وتی کارئ پدا بروت. به ای بارا هرچنکس اما باز دلگوش بکنن، به وتی هبرو کرداران وتی هوشا بگرن به هما کچاناگون دگران اوستاتن و نشتنئ ورہوڈولا په شری زانته وعملی کرتگن و مچانی پسندئ ورہ بن و اگه پدئ مه گردن وهرچی که

شه دپا دربوت گشتن و هرچه شه دستا بوت کرتن و آسر ونتیجئ نه چارتن، دگرانی دیما امئ کدرورو جاله کیت.

جوانی و وشی، وش هبری "مهرودوستی" داریت و انچو مانا دنت انسان که گون کسی دیم په دیمه بیت وش انت، شه حضرت عایشه رضی الله عنها روایت انت که مردمی لوټت گون حضرت محمد ﷺ هبربدنت، وهدی که رسول خدا آ مردما شه دورا دیست، گشت:" آیی مچین کوم شه آیی بده برنت" وهدی که آ مردم آت و به پیغمبرئ نزیکا نشت، رسول خدا گون آیی جوانین سلوکی کرت وپه وشین سرودلی گون آیی په جوانی ووشی هبردات، وهدی که آ مردم شت. حضرت عایشه سببا سوج کرت که پچی گون آیی انچین نیکین سلوکی کرتئ، امئ مزنین پیغمبر جواب دات: ائ عایشه ! کدی ته منا دیستگئ که خشمین سلوکی بکنین؟ به کیامتئ روچا بازبدین مردم همااَنت که انسان شه آیی شرو بلاهانی ترسا شه آیی دوری بکننت.

امــا که اسلامئ مزنین پیغمبرئ امت و پدروك ان، باید گون مردمان جوانین سلوك وکرداری بدارن و مدام گون پاچین پیشانیی هبربدین وآوانی مهرودوستیا، سونی وت بگردینن که په ای ډولی به امئ میانجینا اوستاتن و نشتن روچ په روچ ود ودیمریه کنت و به وتی اجتماعیین زندگیا کټوکین آسر و نتیجئ گپتگه کنن.

معلمئ تچ وتاگ:

* ای سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و سکین دیوکین جستانا شه واندگان سوجه کنت.

* سبخا برزه وانیت، نوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیما لکیت.

* شه دو واندگا لوټیت که ای سبخا په برزین تواری بواننت.

* واندگانا سئ باره کنت که گون وت په اوستاتن و نشتنئ باروا هبربدینت.

* په واندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.

*گشتگین مطلبئ باروا شه واندگان لهتین جسته کنت.

* لوټیت که سئ واندگ چیزی که دیماشه جستان اوشکتگنت یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

* په وانندگانی لکتنئ مهارتئ پرواک کرتنا په آوانی لکتنا چنت جمله گشیت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمئ هبرانا کوشکننت، گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا پاچه کننت و به وتی دیماکلنت.

* دو واننده گ، گوستگین سبخا په برزین تواری واننت.

* سکین دیوکین جستاناکوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.

* معلمئ توارا که سبخا برزه وانیت کوشکننت، نوکین گالاناگون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان سیایگه کننت.

* سئ باره بنت وهرباری جتا جتا سبخاگون وت واننت.

* چیزی که معلم په اوشکتناگشیت، کوشکننت.

* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسواگشنت.

* سئ واننده گ چیزی که دیماشه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشنت.

* چیزی که معلم په لکتناگشیت، لکنت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په وانندگانی شه وت کرتنا که بارین سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین جسته کنت، پسواناکوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که ای سبخا سئ وار به وتی گسان بواننت و چیزی که به هوشیش منت شش کشکئ کاسا به وتی کتابچهان بلکنت.

نکل

مخسد:

- واندگ سبخا بوانت ویلکنت.
- شه راستکارین زاگئ نکلا سی بنت.
- شه ای نکلا پنت بزورنت.

جست:

- کئ نکلیه زانت؟
- پنت وآسمانکانی وانتن چی نپ وکتی داریت؟
- پیره مردئ راستکارین زاگئ نکلا اوشکتگت؟

ات و نه وت به غدیمئ وختان پیره مردی ات که کسانین زاگی داشت، آ ای زاگا په شری ساتتت و په جوانی رودینتت، ای زاگ که وتی جال وبرزا زانت و مزن بوت شه بازین سدك وراستیا نام وتوارئ واوند بوت.

روچی به جوی کرا وتی دست ودیما ششت، آپی سرسرا سیبی دیست، سیبا شه آپئ تها زرت ووارت،رندا به هوشئ آت که ای سیب شه دگرئ باگی به جوی تها کپته وآپ آیرا ادا رسینته، به باگئ واوندئ ودی کرتنئ پکرا بوت که آیراودی بکنت و شه آیی بلوتیت که سیبا په آیی بخشاییت.

جال و برزا شت و ایشك و آشکا چار کرت. باگئ واوندی باروا شه هرکسا سوج کرت. رندا شه پرس و سوجا باگوانا ودی کرت و سیبئ نکلا گشت. شه آیی لوتت که ای سیباپه آیی بهیل بکنت، بلی باگوان به پسوی گشت: من باگئ واوند نه اون، باگئ واوند سئ براس انت، من تانا هماگوندینئ گسا دیستگون، په زاگا آیی گسئ نشانیاگشت، ای راستکار و پرهیزگارین زاگ شه

نشانییٔ دیما گسا ودی کرت، گون آیی نشت و سیبیٔ نکلا کرت و شه آیی لوٹت که بهیل کنت کــه سیبا وارته، آ مرد گشت: من وتی بارا په ته بهیل کرتون، انون بره منی دومی براسیا که آهم وتی بارا بهیل بکنت، اگه نه؟ پیره مردیٔ راستکارین زاگ دومیین براسیا که نورانیین مردی ات ریش و سریٔ مودی سیاه وسپیت اتنت شُت، سیبیٔ نکلا په ایشی هم کرت و گشت که شمیٔ کسانین براس وتی بارا بهیل کرته وبخشاته، اگه مهربانی بکنیٔ ته هم وتی بارا بهیل و بخشایی جوانه بیت، دومی براس هم وتی بارا بخشـــات وآیرا گشت: انون امیٔ مزنین براسیا بره، پیره مـــردیٔ راستکارین زاگ بـــه آوانی مزنین براسیا که نورانیین مـــردی ات شُت، سیبیٔ نکلا کرت و گشت که تی کسانین براس ودومی براس وتی بارانا په من بهیل کرته وبخشاتگنت، من تیا آتگون که ته هم وتی بارا په من بهیل کنیٔ و بخشایی آ مرد شه پیره مردیٔ زاگیٔ سدک وراستیی سببا بازوشال بوت ووتی دلیٔ تها گشت ای ورناباب منی جنکا داریت، من انچین کسی لوٹیتون. رندا زاگا گشت: من یک شرطی دارین، پیره مردیٔ زاگ گشت: بگش که تی شرط چی انت؟ آ گشت: من یک شل، کورو گنگین جنکی دارین، اگه آیرا بگریٔ وشه بین و ترا بهیله کنین، زاگ یک شپ رساک لوٹت که گون وت پکربکنت، آ مرد آیرا رساک دات.

زاگ گون وت یک شپ پکر کرت و ای مچین رنج وخواریانامنت وگشت: دنیای رنجه گوزنت، بلیٔ آدنیای عذاب سک انت، باندیٔ روچا به ای مردیا شت وگشت: من تی شرطا کبول دارین.آ مرد دوست وسیاد وحک وحکدارانا سی کرت و وتی جنک و ای راستکارین ورنای سانگ وآروسا گپت، شپ بوت، راستکارین ورنایں زاگ کرار به گسیٔ تها نشت که یک ماهرنگین چتین جنکی گسیٔ تها پترت، زاگ باور نه کرت و به وتی دلا گشت که دگریٔ انت تا دیر هبره نه دات جنکوخیاله کرت که البت زاگ ای وصلتا نه منیته شه آیی سوج کرت: مگه من تی لوٹگیٔ ورٍ نه اون؟ زاگ وتی سرا بال آورت وگشت: تی پس گشتت که منی جنک کور، لل و شل انت. جنکو هندت و به وتی مردیٔ جوابا گشت: ته نه زانتگیٔ کور به ای مانا که من تاانون نامحرمین مردی را ندیستگون.گنگ به ای مانا که تا انون گون نامحرمین مردی هبر نه داتگون وکسی منی توارا نه اوشکته، شل به ای مانا که تا انون من جایی نه شتگون وکسی راچیزی نه داتگون پمیشا لل، کور وشل حسابه کایین.راستکارین ورنا شه ای هبرانی اوشکتنا یک دل نه صد دل آیرا وتی لایکین جنین زانت.

ای راستکارین ورنا شه وتی سدک و راستیا وتی زندگیا به جای رسینت که دگرانی دیما کدر

و رو ودی کرت و آوانی دیما عزت و شانئ واوند بوت.

معلمئ تچ وتاگ:

* ای سبخئ سرگالا به تختئ دیما لکیت و شه وانندگان سکین دیوکین جسته کنت.
* سبخابرزه وانیت ونوکین گالاناگون مانایش به تختئ دیمالکیت.
* لوٹیت که دو وانندگ سبخا په برزین تواری بوانِنت.
* وانندگانا سئ باره کنت که ای نکلئ باروا گون وت هبر بدینت.
* په وانندگانی اوشکتنا کسانین مطلبی گشیت.
*گشتگین مطلبئ باروا شه آوان لهتین جسته کنت.
* لوٹیت که سئ وانندگ چیزی که دیما شه جستان اوشکتگنت شه بربگشنت.
* په وانندگانی لکتنئ مهارتئ گیش کنگا په لکتنا لهتین جمله گشیت.

وانندگانی تچ وتاگ:

* معلمئ هبرانا کوشکننت، گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا پاچه کننت و به وتی دیما کلنت.
* دو وانندگ په رون گوستگین سبخا واننت.
* سکین دیوکین جستاناکوشکننت، به پسوانی پکرا بنت.
* سئ باره بنت و ای نکلئ باروآگون وت هبره دینت.
* چیزی که معلم په اشکتنا گشیت په جوانیه کوشکننت.
* اوشکتگین مطلبئ باروا جستانی پسوا دینت.
* سئ وانندگ چیزی که دیماشه جستان اوشکته یکواردگه شه بره گشنت.
* چیزی که په لکتنا گشتگه بیت په شریه لکنت.

شه وت کرتن:

واجین معلم په وانندگانی شه وت کرتنا شه آوان لهتین جسته کنت پسوانا کوشکنت، سوگه وراهشونیه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا شیت اگه دگه نکلی زانت به وتی کتابچهان بلکت ودگه روچی به صنفئ دیما بوانت.

دروگئ گندگی

مخسد:

* وانندگ سبخا بواننت و بلکنت.
* شه دروگئ گندگیا سی بنت.
* شه دروگئ گشگا وترا بساتنت.

جست:

* دروگئ گشگ شر انت یا گندگ؟
* کدی باید دروگئ دیم گپتگ بیت؟
* چه سببه بیت که کسانین زاگ دروگه گشنت؟

دروگئ گشگ گندگین کرداری انت که بنیادمئ شان و عزتا تاوانیه کنت. اگه شه کسان سالیا ای کارئ دیم گپتگ مه بیت مردمئ خو بیت که گندگین آسرو نتیجئ داریت، ایش په مچان مالوم انت که کسانین زاگ، شه هما کسانیئ وهده و پاسان، وتی خانوادئ مزنانا چارنت وهرچیا گندنت هیله زورنت، سری وهدا کسانین زاگ راست و دروگا توپیر کرتگه نه کننت و نه آنکس دروگئ تاوان و خرابیا زاننت، آ دروگئ گشگا شه دگران هیله زورنت یا ایش که په دروگئ گشگا اڑه بنت یا که په وتی کمی و تاوانئ چیر و بر داتنا دروگه شنت.

همیکه کسانین زاگ رودنت و وش وش مزنه بنت گون وتی ایشک واشکئ جاور و حالتا موتگه بنت و کراکرا دروگ و راستئ توپیرا کرتگه کننت مگه انگته آنکس شه دروگ گشگئ ملامتیا سی نه دارنت، گون مزنانی هبرئ اوشکتنا،اگه راست مه بیت به پکرا رونت و گرتی ودیه کننت. مثالی پیما یکی همسروگئ زاگ سرای دپا کیت و منگالی لوټیت ای سرای واوندئ

کسانین زاگ وتی پسا سیه کنت و گشیت که همسروگئ زاگ په مشمئ منگالئ پدا آته، ای کسانین زاگئ پس وتی زاگا شیت بره بگش منگال پروشته، ای کسانین زاگ که گندیت که منگالش جوڑ انت روت و همسروگئ زاگا شیت که منگال پروشته زانت که ای هبردروگ انت و تہاتہو پسی شیت که منگال پروشته دگه ایش هم دروگئ گشگا هیله زوریت و جای برسیت دروگه شیت و کرا کرا دروگئ گشگا خو گیت.

یا ماسی که نه لوٹیت شه آیی گسئ لک وتروک و وسیلان دگری کاربگیت، وهدی که لوٹیت شه گسا جای په کاری بروت وتی جنکا شیت که اگه کسی چیزی پدا کات سیکه که مه دهی، آ که وتی ماسی ای هبرا کوشکنت، دگه به دروگ جوڑکرتنئ پکرا بیت که به وختئ درمه مانیت و بگشیت، شه همدا انت که دروگئ گشگئ خو به سریه ننديت و اگه همسروگئ جنک په روپونک و جورری پدا ببیت، هما دما به جوابئ گشیت که امئ روپونک زیان بوتگیت.

دگه رندی دگه همسروگی جنین که آیی ماسی گوارکو انت په نان پچئ پدا کیت، جنک ویلکی بیت و گشیت که امئ نان پچ سوته، ایش به هبرئ سرا انت که ماسی که دہنا شتت گسا کیت وهدئ که شه هبرا سیه بیت حوصلی زیانه بیت و توار باله کاریت و گشیت: منو ترا نه گشتتون که وتی تروا هم چیزی مه دهی. کسانین جنک حیران و هبکه مانیت، راه شه دیمئ زیانه بیت و نه زانت که چون بکنت، مگه دروگئ گشگئ وڑ و دہولا هیله زوریت که گجا، چون و چی رنگ دروگ بریت.

باید مزن به ایشی باز دلگوش بکننت که ای رازئ پلمه و نیمونانا که دروگ انت، په وتی زاگ و جنکان مه گشنت که په آوان تاوان داریت، آوانی زندگی و آیوکی سرا گندگین تاثیری پرینیت. همی راز ماس و پس، نه باید گون وتی زاگ و جنکان، انچین سلوکی بکننت که آوانا بترسیننت پچی وهدئ که زاگ و جنک شه وتی ماس و پسا باز بترسنت اگه کاری شه دیمیش روته بیت دگه په وتی ملامتیی زیان کرتنا په دروگئ گشگا اڑه بنت که ایش هم گندگین آسر و نتیجی داریت، ماس و پس باید انت و تی زاگ و جنکانا رازی مزن بکننت که شه دروگا وترابساتنت، آوانا وخت و رساک بدینت که به آوانی دیوان و مجلسان بنندنت و هبربدینت، نه ایش که آوانا

په یک نیمونی شه گسا در کننت که ڈنا برونت، کسانین زاگانی هوش باز تیز انت، زوت یک چیزی هیله زورنت.

اسلامئ پاکین دین، دروگئ گشگا سک گندگ گشته، مسلمانانا شه دروگئ گشگا منع کرته، هما که په وتی نپ و پایدگا دروگه شیت پورهین مومنی نه انت، به اسلامیین جامعا کسی به دروگ برئ سرا باورودیه نه کنت و مچین مردم آیرا په سبکین چمی گندنت، همایکه دروگ شیت نه تانکا ایش که وتی شان و عزتا زیانه کنت، بلکین به وتی جامعئ تها پساتئ پیدا بوتنئ سببه بیت.

ماس و پس باید انت وتی بچک و جنکانا شه دروگئ گندگین آسر و نتیجا سی بکننت و بگشنت که شه دروگا وترا دور بساتنت وسدک و راستی داشتگ بنت که به وتی همراک، همسایگ وایشک و اشک و جامعئ تها په شان و سربرزی زندگی بکننت و مچانی دیما باورئ وڑ بنت.

معلمئ تچ و تاگ:

* سبخئ سرگالا به تختئ دیما نمشته کنت و سبخا په برزین تواری وانیت و نوکین گالانا گون مانایش به تختئ دیما نمشته کنت.

* شه وانندگان لوٹیت سئ بارینت و گون وت په دروگئ تاوان و خرابیی باروا هبر بدینت.

* په وانندگانی اوشکتنا لهتین جمله گشیت.

* په اوشکتگین جملانی باروا شه آوان جسته کنت.

* شه سئ وانندگا لوٹیت هما جملانا که دیما شه جستان اوشکتگنت په رون یکواردگه شه بر په برزین تواری بگشنت.

وانندگانی تچ و تاگ:

* وتی هوشا به معلمئ سوگه وراهشونیان گرنت، گسویین کارئ کتابچهانا په چارتنا نشانه دینت.

* گون سکین دیوکین جستانی اوشکتنا به پسوانی پکرا بنت، بارین پسو به سبخا داتگ بوتگنت.

* سبخا په شری کوشکننت، نوکین گالانا گون مانایش شه تختئ دیما به وتی کتابچهان نمشته کننت.

* هما جملانا که معلم صاحب په اوشکتنا گشیت کوشکننت.

* اوشکتگین جملانی باروا سوجانی پسوا دینت.

* سئ وانندگ په رون هما جملانا که دیما شه سوجان اوشکتگنت شه بر په برزین تواری گشنت.

شه وت کرتن:

معلم په ایشی که په وت مالوم بکنت که وانندگ سبخا په شری هیل زرتگنت اگه نه شه آوان لهتین سوجه کنت.

گسویین کار: واجین معلم وانندگانا سوگه کنت که نمشتانکی په دروگئ گندگیی باروا بلکنت که شه شش کشکا کستر مه بیت.

بزانت بلد

گال	بزانت	گال	بزانت
کدر	رو، ارزش	ناشر	خراب، گندگ
لاشریک	شریک نه داریت	ملک الموت	عزراییل، فرشته که نفساگیت
حبیب	دوست، عزیز	خشمئ وارتن	حوصله کرتن
درگتی که	وهدی که	دود وربیدگ	رسم و داب
اشرف	برزتر، شرپدارتر	بحلاینیت	دور بکنت
ملایک	فرشته	راجئ	جامعئ
ایر	جال	بدواهی	گندگی، دشمنی
گُٹ	گردن	اچ	آچش
ثنا	ستا، ستاکنگ	ایرمات	کرار، بی درد
بچارن	بگندن	دیمونی	ندریگ، قربانی
ذکر	یات کرتن	بی وڑ	بی مانند، تاک
ابدی	مدامی	یک هو	یک دما، زوت
هم وڑ	هم رنگ، هم ڈول	نشت ونیاد	اوستاتن و نشتن
سکین دیوکین	انگیزه دیوکین	چچڑی بوتن	مان کپتن، سرکتم، اخته
راهشون	راه نشان دیوک	چپ	ضد، مخالپ
یثرب	مدینه منوره ی غدیمئ نام	راج دپتر	تاریخ
کنیه	نامی انت غیرشه اصلیین ناما	تاکدیم	دیم، صفحه
گل وشادی	وشالی، وشی	سون	طلاق، یله کرتن
وج	سبب	لمبوک کنت	لمبها باله کاریت
یات	خاطره	اڑه کنت	احتیاجه کنت
خو و تبا	عادتا	واکا	اختیارا
شیرورد	شیرخور	وڑ وڑئ	رنگ رنگئ
گچین	تعین، درگیتن	ریپه نه جنت	خوپه نه کنت، باک نه داریت

گال	بزانت	گال	بزانت
ای وڑا	ای رنگا، ای رازا	شیمن شیمن	اکل و توار
امین	امانت دار	غضب	خشم، گزب
یک وڑ	یک رنگ، یک راز	سرمه زوریت	خشم مه کنت
توپیر	پرک	بتورنیت	به دردئ سرا بیاریت
دل ڈِبی	دل آسا، دل جمعی	پهریزیت	دوری بکنت
گال	کلیمه	ساه	نپس
تسره بارت	دیما بارت	وتیان	نزیک و سیادان
سرگال	عنوان	اڑ بیت	احتیاج بیت
کلپی	چوتپی، دروگ	کهول	خانواده
آسرا	آخرا	دیمه گردینیت	پدا روت
بگی اشتر	بازین اشتر	مچیبانی	نزآیکانی، مجلسانی
پدروک	پیروی کنوک	برجم	جوڑ، بربر
هنی	چیزیکه دستا سوره کنت	درگیجگ	گچین کنگ
مستی وشادی	وشالی ووشی	تسررسینوک	هماکه تسره رسینیت
تنکین هون	ساپین حون	لاگر	کم جان، پزور نه
بزگین	بی وسین	پلامرزی	پشتیوانی
پیما	رنگا، رازا	درگیتگین	گچین کرتگین
آماچ	نشان، مخسد	شمایلش	درشم و ڈولش
گت	گمان	ریفراندوم	مردمانی گیشترکیی رای ونظراگپتن
کماش	مزن	ستپ	واک، وس، برکت
سرکارین	حکومتیین	پجاه آورتن	درست کرتن، زانتن
منصب	سرکارین کار	لوپ، لوپین	دیما، دیمایین
دروشم	شکل	گدِڈ	دارایی، میراث
بن چمگ	سرچمگ	نچین	په ڈول سربه سراشتن

گال	بزانت	گال	بزانت
کستر	کسان تر	گالری	سیل وندارگئ مزنین دالان
نه من	نه زور، نه منوک	بی توری	بی پروایی،ُظلم
په کست	په دست	زمه واری	مسوولیت
په کش	په شری، جوان	اوبادگان	نسل، زاگان، اولادان
مستر	مزن تر	وت سر	سری وت
ناسریدی	نازانتی	ویل خرچی	ویلین خرچ
سبکه کنت	کمه کاریت	پسان	انبار، نزآورتن
درشان کنت	مالوم بکنت	پو	سرپد، زانوک
گارکنگ	زیان کنگ	ناخست	خراب
بادهوایی	کبر، هوا	اسراف	بازین خرچ
دُراین	مچ، مچین، گرد	عملی بوتن	خوگپتن
دُراین	جورین	کچانه	اندازه
دراین	مالومین	کارین	بودین، زبرین
باسک	عضو	پوک دینت	دپا پریننت
آجویی	آزاتی	گین	پوز
سروک	مزن	پیشک کشنت	بُرز کش کننت
پروشه وارت	بی سوبه بیت	به وتی منا	به وتی پکرا
ڈک تر	مزن تر	کنڈا	کُرما
چم هم چمی	سیالی، رقابت	پلنت	دزنت
واک و توک	وس، رودار	انچا	درا، به ظاهرا
وتی	وت په وت، نزیک	کشکی	خطی
ماین	ترکتنین چیز	ساپگ	آوارین ڈگار
رند	جاگه، کش، نپاد	کسترکین	کسان ترین
پوجیین وسیله	پوجیین لک و تروک	چوری	زاگ

گال	بزانت	گال	بزانت
سوگ	غمین حالت	سرپیت	چیره کپیت
گونش	گون آوان	جُنجُر	نز و مُچ بوتگ
ناگتاین	ناگهانین	پتریت	به تهی بیت
گونی	گون آپی	چپین	ضدین، مخالپین
زرابئ	زورئ	ندارگ، ندارگا	سیل، سیلا
تامدار	مزگ دار	کلوتو	نزآتگ
تر	تازگ، حشکک نه	تیرداتن	بختا بال آورتن، وارگپتن
حُشکک	بی آپ	شاه رندا	کش و رندا
درملکا	شه وطنا در	کوپ، کُپ	جوپ، جُپ
سرد جاه	سردین جاگه	بروک	هماکه بارت
جاور	حالت	هاڑ	بل، جوره
یکک رندی	یکک واری	همدپ	هم زات، همسال
همی دابا	همی رنگا	همُگنج	هم بالاد، هم ڈول
جکک	اوشتاتگ، اوشتارینتگ	پشتئ زیل	پشتئ آواری
پسو	جواب	زوانیین	به زوانا، شفایین
کپتن	جنین زاگی زاگ دیستنئ نادُرایی	کدر و رو	ارزش
مستاگ	وشین حال، کلازوری	دلگوشیی وڑ	پامئ وڑ
لوگ بانوکک	جنین، همسر	وهده ورساکک	وخت و پاس
بوارینیت	بدنت که بوارت	پانادیین	کنایه یین
دُراجاه	درمانجاه، شفاخانه	پیری، پیریانی	کرن، کرنانی
نادُرایی	ناجوڑی	نبیرگ	نسل
دارو	دوا	اوبادگ	زاگ، اولاد
سوچن	پیچکاری	مارگش	احساسش
شخصی	مردمئ جندئ	آسر	الاس، آخر

گال	بزانت	گال	بزانت
نپاد	واب جاه، بستر	گندگا انت	گندیت
لیب	گوازی	لوٹگا انت	لوٹیت
لبزانک	ادبیات	هجر	جتایی
شیر	شعر	دنتان دوری	دنتان دردی
مات	ماس	رودینتن	مزن کرتن
ملاڑ	چمئ جالگ وبرزگئ بارگین مود	زینگ	راه پله
سگار	زام، شمشیر	رساک	وخت
درگتیکه	وهدی که	ماهرنگین	ماه صورتین
سوب	کامیابی	چهین	صورتیین
چارتنا	سیلا، دیستنا	ماستین	کاشکی
گون وارا	هماکتره، هما دما	مارگ	احساس
کهور	کُرم، کرم	چکاس	تجربه، آزمایگ
نما	براه و زیب، ندارگ	تال و ترشپین	گندگین، بدین
پارا، پهرا	خاطرا، لحاظا	کدی، کدین	چه وهدا، چه پاسا
لیکو	بلوچانی فولکلورین شیری انت	پوچ، پوچین	سپاه، سپاهیین
مهلنج، مهلنجا	معشوق، معشوقا	خو	تب و خو، عادت
ناوانت	هماکه واننتا نه زانت	موتگ	هیل، بلد
درشان	درا مالوم	ملامتی	نخس، تاوان
راهبند	قاعده، ڈول	گرتی	تشویش
کنوک	فاعل	همسروگئ	همسایگئ
جز	بار	تواتو	مزنامزن، په مزنی
اجزا	چنت بار	رویونک	جورو
بچارت	بگندت	پلمه	نیمون
پوخ	گپتگ، ترشپ، بادهوا	آیوک	شه انونا پد

گال	بزانت	گال	بزانت
شاه بید	پارخ، مزن	دراچانا	درختانا
لد	سبزگ	لال	لعل
خوند،خوندی	مزگ، مزگی	لالا	لعلا
بوجگ	پوره کنگ	ترینت	بلبلنت
درا	ڈنا شه وطنا، ڈنا	برشکنت	چُرخه ورنت
جهان ڈا	نام و تواریئ واوند	رودینته	مزن کرته، ساتته
غیپ	کیلاکیل، سرمال، پُر	مه کتین	زبان مه کن، ختم مه کن
بُندری	نند و نیادیئ جاگهی	آماچ	نشان گیتن
کوهستگ	کوهیین جاگه و هند	آدمی چُکیئ	آدمی زاگیئ
درستین	مچ، مچین	اتالانا	باشلوکانا
باسک، باسکان	عضو، اعضا	لتار	لگتموش
تو	دپیئ گج و آپ	شپادین پاد	لوچین پاد
ملند	چریک، ریشخند	زاری زار	غم و غصه
کته	کرته	شابیتیئ	آباتییئ

بن چمگ

- بلوچیئ زوان راهبند، ع. پهوال ا.ا.ج علومی اکادمی هجری شمسیی ۱۳٦۲ سال.
- بلوچیئ متل گالوار. نزار و پولکار ولی محمد رخشانی.
- بلوچیئ گالبند، ع. پهوال.
- سید گنج "سید هاشمی".
- براهدارین پل شه بلوچیئ لبزانکیئ باگا. ع. پهوال هجری شمسیی ۱۳٦٦ سال.
- بلوچی بوانیں عبدالکریم "راجی".